

elpou.cat | 4,50€ | juny 2025 | Núm. 420

EL POU DE LA GALLINA

REVISTA MANRESANA D'INFORMACIÓ I OPINIÓ

MASIES AMB HISTÒRIA

L'entrevista a Núria Orcero, psicooncòloga

Aquest estiu, treu-te el títol!

Cursos intensius d'anglès

Inscriu-t'hi del 14
d'abril al 15 de juny

Acreditació oficial:

**Oberts a
tothom
a partir de
16 anys!**

Vestigis del passat rural

Uns dels rèdits que ha deixat el creixement i la urbanització controlada de Manresa ha estat el gran rodal verd que l'encercla i la proximitat del teixit urbà consolidat amb zones de natura o l'horta històrica situada al Poal i Viladordis. L'anella verda abraça l'antiga ruralitat manresana i, a mesura que s'hi aboquen recursos, relliga espais i senders del terme que multipliquen tant les opcions d'oci i gaudi dels habitants com l'equilibri mediambiental deixant espai i respir a la flora i la fauna. Darrerament, la millora de l'entorn del riu i l'endrea de les lleres d'algunes rieres també ha contribuït a revifar altres pulmons verds naturals que contraresten altes punts de la trama urbana on predomina la grisor del formigó o l'alta densitat de població dels barris i sectors dormitori. Resseguir l'anella verda també implica anar trobant les antigues masies i cases rurals ubicades als afores del terme. Se'n comptabilitzen dos centenars i esdevenen decisives per salvaguardar el territori.

Construccions, algunes d'elles mil·lenàries, que conformen el paisatge de l'entorn de la ciutat perquè solen anar lligades als boscos que les envoltaven com els alzinars de les Marcetes i Can Font, o el bosc del Suanya. En aquest número ens fixarem especialment en les nou més antigues. Tres exemples mostren com encara es conserva l'activitat agrícola i ramadera, com és el cas de les Marcetes, el Grau o Cal Balcells. Altres masies combinen l'explotació pagesa amb l'agroturisme, com passa a les Farreras. La casa de la Culla i Can Font, per la seva part, estan gestionades per la Fundació Aigües de Manresa i ofereixen estudis de la natura i de la importància del cicle de l'aigua a la nostra ciutat. També coneixerem la trajectòria de l'Oller del Mas, que, després de la seva transformació en els darrers anys, ha esdevingut el celler més visitat del país. Un cop més ens centrem en el vessant més patrimonial de Manresa. Un vessant embolcallat d'història i d'explotació agrària, amb l'exploració dels vestigis del passat rural.

Josep Maria Mata-Perelló rep la Creu de Sant Jordi

El Govern de la Generalitat va lliurar el dia 15 de maig les Creus de Sant Jordi a 21 persones i 10 entitats, en una gala al Museu d'Art Nacional de Catalunya (MNAC). D'entre els distingits hi havia el geòleg Josep Maria Mata, membre de la junta de l'Associació Cultural El Pou de la Gallina i col·laborador de la revista, en la secció mensual *Indrets*. La candidatura a la Creu de Sant Jordi de Mata-Perelló va ser impulsada pels Amics de l'Art Romànic del Bages i sis persones a títol particular, i va comptar amb el suport de 860 persones a nivell individual i 116 d'entitats, entre les quals l'associació editora d'aquesta revista.

(foto: Arxiu familiar)

La premsa comarcal s'aplega a Sallent

Més de 150 editors i periodistes de la premsa comarcal i local de tot Catalunya es van reunir el 26 d'abril a Sallent, coincidint amb el 50è aniversari de la revista local *L'Esparver*, per participar en la 43a Assemblea de l'ACPC i la 17a Convenció de la Premsa Comarcal i Local. Una jornada profitosa per intercanviar punts de vista i establir aliances entre professionals que comparteixen interessos i reptes.

L'Assemblea va acabar amb la presentació d'un dels projectes més ambiciosos de l'ACPC: la Plataforma d'Intercanvi de la Premsa Comarcal, un espai digital i dinàmic, alimentat per les aportacions dels mitjans associats, així com per materials elaborats directament per l'ACPC. Aquesta eina posa a disposició un ampli ventall de continguts: notícies d'actualitat, reportatges, entrevistes, articles d'opinió i altres peces d'interès, fins i tot audiovisuals, que podran ser utilitzades, pels associats, lliurement segons les necessitats de cada capçalera.

Durant la Convenció de la Premsa Comarcal i Local, es van poder escoltar les ponències de Gonçal Mazcuñán, president del Consell Assessor de *Regió7*, i Enric Badia, l'adjunt a la direcció del mateix diari, i de la correspon-

sal de la Televisió de Catalunya, Rosa Talamàs. També s'hi va presentar el llibre *El dret a la llengua*, impulsada pel Comitè de Drets Lingüístics del PEN Català, amb la col·laboració del CIEMEN. Montserrat Milian, i Júlia Sizova Granero, country manager de Comscore, va parlar de *Reptes en la mesurament de les audiències digitals i el valor de la Premsa Comarcal*. En el dinar de cloenda es va lliurar el premi anual Reconeixement pel suport a la Premsa Comarcal al Grup de Periodistes Ramon Barnils.

Fe d'errades: En l'entrevista publicada en el número de maig de la revista, en què la persona entrevistada era l'empresari i gastrònom Josep Jou Parrot, es va produir un error de maquetació en la pàgina del Perfil de l'entrevistat i les cinc darreres línies de la pàgina corresponien a l'entrevista del mes anterior, a l'artista Roser Oduber.

Tapes d'estiu
Cuina en productes de temporada i proximitat
Els millors vins per l'estiu
A la terrassa de Sant Domènec
al centre de Manresa
Carrer del born 28 Manresa tel. 93 872 1114
info@lasvegas.com

LAS VEGAS

El Pou lliura els trentens premis Oleguer Bisbal

El Pou de la gallina va lliurar el dia 7 de maig, a la sala d'actes del Casino i en el marc de la celebració dels 38 anys de la publicació, els trentens Premis Oleguer Bisbal, escollits per votació entre els seus lectors. Uns guardons modelats per la ceramista Aurora Pérez sobre el personatge creat pel dibuixant Manel Fontdevila.

El Premi Oleguer Bisbal 2025 al manresà d'actualitat es va atorgar a **Valentí Martínez**, actual director d'Estratègia Internacional i director acadèmic de la Càtedra de Lideratge en Valors, i exdirector general d'UManresa i Medalla al Treball President Macià 2024.

El Premi Oleguer Bisbal 2025 a la manresana del Pou el va rebre **Silvia Sanfeliu Morros**, dramaturga, directora, traductora, productora i professora de teatre i presidenta d'Òmnium Bages-Moianès des del 2023

I el Premi Oleguer Bisbal 2025 a la «manresana més manresana» es va lliurar aquest any a l'activista social **Montse Roldán**, nascuda el 1943 a Tiedra (Valladolid). Va arribar a Manresa amb 11 anys. Amb només 15 va començar a treballar als magatzems de Cal Jorba i va descobrir també l'excursionisme i l'escalada de la mà del Centre Excursionista del Bages. Ha estat professora d'educació física durant més de vint anys i la seva vida s'ha caracteritzat per una motivació d'ajuda als altres. Activista social i cofundadora de l'associació sociocultural Club Gavines, voluntària a presons (primer a la Model i ara a Lledoners), membre del Consell Municipal de la Dona de Manresa gairebé des del seu inici, l'any 1997, ha col·laborat amb el Centre de Dia Mosaic per a persones amb problemes de salut mental i amb la Plataforma d'Aliments.

L'acte, que va ser conduït pel periodista Carles Claret, va acabar amb un brindis, després del parlament de l'alcalde de Manresa, Marc Aloy, acompanyat de la regidora de Cultura, Tània Infante, el president de l'Associació Cultural El Pou de la Gallina, Jaume Puig i les tres persones premiades.

Fotos: Jordi Alavedra

Premiats entre els millors formatges del món

MUNTANYOLA

SABORS QUE IL·LUSIONEN

Entitat de gestió pública
Diputació de Manresa
C/ Sant Joan de Vilatorrada, 10
08240 Manresa (Bages)
Tel. 93 88 00 00
www.diputaciódemanresa.cat

Un projecte social de:
AMPANS

Desapareix un referent de la història de la ciència

El dissabte 17 de maig va morir el professor Jacint Corbella i Corbella a Barcelona, als 88 anys. Doctor en medicina, va treballar a la Universitat de Barcelona on va ser degà de la Facultat de Medicina (1979-1982), i vicerector (1986-1988). Manresà de naixement (25/01/1937), va fer el batxillerat a l'institut Lluís de Peguera de Manresa. Des del 1948 va viure a Barcelona, on va treballar en diversos oficis i va estudiar medicina fins al doctorat a la Universitat de Barcelona. Va mantenir contacte amb Manresa participant en activitats al Centre d'Estudis del Bages, a l'Arxiu Comarcal i essent membre del jurat dels Premis Oms i de Prat.

A part de les seves activitats com a professor de medicina legal i toxicologia, amb més de 150 articles publicats en revistes internacionals, va ser cofundador de la revista *Gimbernat: Revista Catalana d'Història de la*

Medicina i de la Ciència, de la qual va ser director i ànima durant 35 anys, juntament amb un petit equip. Aquesta revista continua avui, en una segona etapa dirigida pel metge Lluís Guerrero, també manresà, i és d'accés obert per internet. Llibres com els dos volums d'Història de la Medicina Catalana (2016), i moltes monografies en aquest camp són fruit del seu interès per la història de la ciència i la seva divulgació. Probablement aquesta activitat serà allò que el farà perviure més en la memòria del nostre país. El 1990 va rebre el Premi Bages de Cultura. A la biblioteca de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona (campus Clínic) té una sala amb el seu nom.

Isidre Casals

Podeu llegir l'entrevista que El Pou de la gallina li va fer en el número 367, el setembre de 2020.

CENTRE DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA MONTSERRAT

SLC Manresa – SCC Bages · Passeig de Pere III, 68
Tel. 93 872 17 07
manresa@cpnl.cat www.facebook.com/SLCdeManresa

Aprendre català a l'estiu

El CNL Montserrat ha programat cursos de català intensius per als mesos de juliol i agost. Les inscripcions es podran fer en línia a la plataforma d'inscripció o presencialment al CNL Montserrat els dies 30 de juny i 1 de juliol a partir de les 9 del matí.

Els cursos intensius d'estiu de 2025 seran de nivell inicial, bàsic 1 i bàsic 2, en modalitat presencial. L'oferta de cursos i el detall dels horaris es podrà consultar en el cercador de cursos de la pàgina web del CPNL a partir del dia 6 de juny, en què es podran localitzar els cursos que es faran a tots els centres de Catalunya.

Per poder-se inscriure als cursos d'estiu, les persones interessades poden presentar un certificat oficial que acrediti el nivell de català o demanar una prova de nivell a la plataforma d'inscripció del web del CPNL (<https://inscripcions.cpnl.cat/>).

**EL POU
DE LA
GALLINA**

Associació cultural El Pou de la gallina

President: Jaume Puig

Vicepresident: Ramon Fontdevila

Secretària: Lourdes Muñoz

Tresorer: Francesc García

Vocals: Joan Cals, Carles Claret,

Josep Maria Mata, Lluís Matamala,

Josep R. Mora, Montse Rosell, Jordi

Sardans, Teresa Torra i Joan Vilamala.

Redacció, administració,

publicitat i subscripcions:

Carrer Sobrerroca, 24, baixos

08241 - Manresa

Telèfon: 93 872 50 18

www.elpou.cat

elpou@elpou.cat

Revista fundada el 1987

Membre de l'Associació

Catalana de la Premsa Comarcal

Premi Tasis Torrent 1991

Coordinador: Jordi Sardans

Cap de redacció: Carles Claret

Redacció: Jordi Estrada, Marta Jorge,

Josep M. Oliva, Alba Pararols, Ferran Sar-

dans, Joana Vilar, Lluís Virós.

Disseny: Carles Claret i Marc Prat

Maquetació: Marc Prat

Portada: La Casa de la Culla (Foto d'Enric Casas)

Fotografia: Jordi Alavedra, Enric Casas, Joan Closas.

Col·laboradors: Isaac Bosch, Maria Camp, Llorenç Capdevila, Jordi Casas, Ignasi Cebrian, Cercle Artístic de Manresa, Col·legi d'Enginyers Tècnics Industrials de Manresa, Laura Estrada, El Galliner, Jordi Girabal, Josep Girabal, Jaume Gubianas, Robert Martí, Josep M. Mata, Javi Oviedo, Maria Picassó, Quaderns de Taller, Erques Torres, Laura Vidal, Joan Vilamala.

Administració:

Joana Vilar

Impressió:

Difoprint, SL.

General Prim, 3-5.

08272 Sant Fruitós de Bages

Tel. 93 876 05 27

Distribució:

Sobrerroca Centre SL.

Tel. 93 873 92 34

Dipòsit Legal:

B-13.528-1987

ISSN: 2253-6647

Amb la col·laboració de:

**Generalitat de Catalunya
Departament
de la Presidència**

Les col·laboracions que apareixen signades a la revista no representen, necessàriament, l'opinió d'El Pou de la gallina

SUMARI 420

Juny 2025

- 8 **DE MES A MES**
- 10 **ÀLBUM DE VISITES** JAUME ASENS
Jordi Estrada i Joan Closas
- 11 **600 PARAULES** PEP PÉREZ, DIVERSIÓ ASSEGURADA. Adam Majó
- 12 **FAVETS...**
FOMO. Josep M. Oliva
CAL MANEL CANVIA DE MANS. Jordi Sardans
- 13 **...I TREMENDES**
QUAN NO TRUCA NINGÚ. Marta Jorge
UN POU SENSE FONS. Montse Rosell
- 14 **TEMA DEL MES**
MANRESA CONSERVA GRANS MASOS, AMB MOLTA HISTÒRIA
Jaume Puig (Fotos: En
- 31 **D'AQUÍ I D'ALLÀ** MARCEL PINTÓ (ALEMANYA)
- 32 **INNOVACIÓ I TECNOLOGIA** L'ÚS EFICIENT DE L'AIGUA. Josep M. Macià
- 33 **SAPS QUÈ MENGES?** CRUIXENT, ESPECIAL I PROCESSAT
Marta Jorge
- 34 **INDRETS** EL PUIG DEL CASTELL DE SALLENTE
Josep M. Mata i Josep Girabal
- 35 **NATURA URBANA** BIOSOFIA. Ignasi Cebrian
- 36 **L'ENTREVISTA** NÚRIA ORCERO CAMPRUBÍ. Jordi Sardans
- 41 **QUADERN OBERT** Josep Morral
- 42 **FILA CULTURAL** MARIKA VILA-JOAQUIM NOGUERO
Jordi Estrada
- 44 **LÈXIC A LA MANRESANA** ENCLASTAR. Jaume Puig
- 45 **CRÒNICA SOCIAL** FÉLIX BUSQUETS CELEBRA ELS 25 ANYS DE DIRECTOR A LA FÀBRICA NOVA (1955). J. S.
- 46 **PROPOSTES** Maria Camp, Gerard Escudé, Joan Morros i Joana Vilar
- 47 **PATRIMONI CIUTADÀ** EL CASINO. Lluís Virós
- 48 **FANAL DE CUA**
CANDEL I SINCA. Llorenç Capdevila
PER SER MARIKA. Joaquim Noguero
- 49 **EL CUL DEL POU**

El Club de la Cançó recorda Aute

24 d'abril. El Club de la Cançó recorda Luis Eduardo Aute amb un concert al Kursaal, conduït per Josep M. Oliva, amb Toni Subirana, Santi Arisa i Ricard Canals, Txema Seglers, Joan Isaac, Els Convidats, Mai Meneses, Tontxu, Gabriel Sopenya i Rosa León.

L'última monja deixa el convent de les Caputxines

7 de maig. El trasllat de la germana Pilar Lumbreras a la residència Montblanc i la mort de la germana Teresa Caballero el dia 14 deixen oberta la incògnita sobre el futur del convent de les Caputxines, que ocupa una finca de 4.500 metres quadrats al barri antic.

L'obra de Nazario arriba al Museu

8 de maig. L'artista Nazario Luque inaugura la mostra *Nazario: art i dissidència en temps de repressió i d'alliberament*, a la sala del claustre del Museu de Manresa, on es podrà veure fins al 29 de juny.

Estudiants manresans viatgen a Mauthausen

11 de maig. Una cinquantena d'estudiants de secundària dels instituts de la ciutat assisteixen als actes de commemoració del 80è aniversari del camp de Mauthausen, acompanyats per l'alcalde Aloy i la regidora Tània Infante.

Moren Ramon Mandaña, Antoni Masana i Jacint Corbella

13 de maig. El conseller delegat d'Oliva Torras, Ramon Mandaña, mor sobtadament als 61 anys mentre conduïa. El mateix dia, mor als 83 anys l'empresari de l'automoció Antoni Masana. I el dia 17, mor als 88 anys el metge i erudit Jacint Corbella.

Helix aplega experts en salut a la FUB

14 de maig. El campus Manresa de la UVic-UCC aplega 200 participants presencials i més de 300 en total, provinents de 24 països d'Europa, Amèrica i Àfrica, en l'Helix Summit 2025 (Healthcare, Education & Learning Innovation Xperiences).

Comença el rodatge d'Upiro, sobre un cas de vampirisme

14 de maig. L'auditori de Sant Francesc i la basílica de la Seu acullen el rodatge de la pel·lícula *Upiro*, d'Oscar Martín, inspirada en el primer cas de vampirisme documentat per l'Església al segle XVIII.

Tres dones al nomenclàtor i Miró, fill predilecte

15 de maig. El ple municipal aprova el nomenament del dirigent olímpic Pere Miró Sellarès com a fill predilecte de la ciutat. També s'aprova, amb el vot en contra de Vox, afegir al nomenclàtor tres noms de dona: Assumpció Balaguer, Anna Solà i la Fadulla.

fa 25 anys

El casal Lambda abanderava la lluita homosexual

El número de juliol del 2000 de la revista publicava el reportatge de Lluís Cuberes: *Els homosexuals reclamen normalitat*. S'hi analitzava la lluita per l'acceptació social, la no discriminació per raons de condició sexual i l'equiparació de drets amb les parelles heterosexuales. En parlaven a la revista el president del Casal Lambda Bages, Lluís Alegre; Eva Lasierra en representació de les dones lesbianes; Jaume Torner, que feia pocs mesos que havia *sortit de l'armari*, o Jaume Tanyà, conegut com *Maria Rosa*, entre d'altres.

L'expedició Everest 2000 rebia l'homenatge ciutadà

El dia 5 de juny, els membres de l'expedició Caixa Manresa Everest 2000 recorrien a peu el trajecte fins a la plaça Major, on eren rebuts per l'alcalde Jordi Valls i el president de Caixa Manresa, Valentí Roqueta. Tres dies abans, el gimnasta Andreu Vivó guanyava la 30a Nit de l'Esportista. El dia 10, es feia el darrer debat del Pla d'Actuació Municipal (PAM). El dia 15, al teatre Conservatori, Bloc organitzava la II Trobada de Cantautors de Manresa. El dia 19, PSC, ICV i PP impedièren l'aprovació de la proposta d'ERC de canviar el nom de la plaça d'Espanya pel de Joan Fuster. I el dia 20, Pirelli rebia la visita de Joan Carles I, en el 75è aniversari.

La Festa del Riu promou l'economia solidària

17 de maig. El Parc Josep Vidal acull una trentena de parades i projectes d'entitats, tasts de productes gastronòmics i jocs, tallers i activitats culturals i artístiques per fomentar el pensament crític a l'entorn del Cardener, que acaba amb un concert del grup Ginestà.

Primer acte de l'any Assumpció Balaguer

21 de maig. La sala de la Plana de l'Om acull el primer acte en homenatge de l'actriu manresana Assumpció Balaguer, amb una funció de radioteatre a càrrec de l'Agrupació Cultural i Recreativa de Fals, sobre l'obra de Josep Maria de Sagarra *Lalcova vermella*.

El Suprem dona la raó a l'Ajuntament sobre el Museu

22 de maig. El Tribunal Suprem no admet a tràmit el recurs presentat per Produccions Culturals Transversal SL contra l'Ajuntament pel concurs del projecte museogràfic del Museu del Barroc. Transversal anuncia que iniciarà la via penal, a la fiscalia pertinent.

ExpoBages es trasllada a la zona universitària

24 de maig. ExpoBages obre portes a l'avinguda Universitària, amb més superfície, 142 estands i l'espai Ota-kuBages, de cultura japonesa. L'afluència de públic fa que l'organització obri la possibilitat de repetir escenari.

S'obre al públic el jaciment de Santa Caterina

31 de maig. Amb l'objectiu de donar a conèixer els resultats de la darrera campanya arqueològica i el projecte de museïtzació, es fan les primeres visites guiades al jaciment dels Plans de Santa Caterina, que obrirà els dissabtes, diumenges.

Uns 3.000 joves clouen Ritmiks a Manresa

31 de maig. Les places del centre de la ciutat s'omplen de música arran de la cloenda del festival Ritmiks, organitzat per l'Associació Catalana d'Escoles de Música, amb la participació de joves músics d'arreu d'Europa.

Actuació de MUZT musicalopleiding, dels Països Baixos, a la plaça Gispert, dins del festival Ritmiks (foto Pius X Cisa)

Amunt i avall, per Jordi Sardans

Triomfa la Pirinaica

El Futbol Club Pirinaica ha fet història. En guanyar el darrer partit contra la Guineueta per 3 a 0 es va classificar en el tercer lloc del grup 2 de Primera Catalana que els ha permès lluitar per l'ascens a la lliga Elit. Els futbolistes de la barriada Mion Puigberenguer representen el sentiment col·lectiu d'un barri que s'ha format a si mateix i té unes característiques especials. Històricament reivindicatiu, des dels seus inicis ha sabut mantenir una idiosincràsia pròpia. En aquest cas, el club de futbol ha estat l'aglutinant d'una afició que es manté fidel des del primer dia i que ha sabut transmetre a les noves generacions l'orgull de pertinença al barri. No ha estat gens fàcil la seva tasca, ja que s'han imposat a clubs històrics de la categoria com l'Igualada i només han quedat per sota del Martinenc i el Júpiter. Amb la victòria, el públic li va reclamar al regidor d'Esports, Anjo Valentí, que va presenciar el partit en directe, que fes front als seus compromisos polítics i pagués les grades.

Nova crisi al Centre d'Esports Manresa

Els nous directius del Centre d'Esports Manresa, que presideix Lluís Basiana, comencen etapa amb polèmica, tot i anunciar una assemblea immediata per explicar als socis la conversió en Societat Anònima Esportiva (SAE), que sembla la figura jurídica que més satisfà als actuals mandataris del club per tirar la situació endavant. Els mitjans de comunicació locals s'han fet ressò de les crítiques d'entrenadors del futbol base de l'entitat sobre la pèssima situació econòmica del club, que els ha portat a reclamar impagaments de salaris i de fitxes, i fins i tot de seixanta arbitratges. Denuncien l'expulsió d'entrenadors, de l'oficinista, la falta de material esportiu i la desaparició del domini de la pàgina web. Els actuals dirigents executius del CEM afirmen que amb la SAE ja constituïda tot quedarà arreglat, ja que estan a l'espera d'un gran inversor. El problema, con diuen els afectats pels endarreriments econòmics pendents, és que tenen la mosca al nas i veuen que el milionari no arriba.

Jaume Asens, la lluita contínua d'un escèptic compromès

Jordi Estrada
Foto: Joan Closas

Aquest filòsof i polític acaba de publicar *Els anys irrecuperables*, va ser a la llibreria Abacus de Manresa, on va fer memòria i balanç, personal i col·lectiu, del combat diari contra les desigualtats, la injustícia social, la corrupció i els abusos de poder al llarg dels darrers trenta anys. Entre la crònica i la reflexió, Asens reivindica l'empatia, el diàleg entre veus discordants, conscient que la realitat és un mirall

trencat; reivindica la construcció de ponts enfront de qui sempre s'entossudeix a dinamitar-los; l'esperança activa davant el pessimisme paralitzant; l'ètica de la responsabilitat aparellada a l'ètica de les conviccions, i detesta els egos i els dogmatismes messiànics. I si ara reivindica la memòria no és per lamentar nostàlgicament la irrecuperabilitat del passat, sinó per no haver de lamentar, en el futur, la repetició de nous vells errors en el present.

Adam Majó

Pep Pérez, diversió assegurada

Hi va haver un temps, en un altre segle, en què la realitat era endreçada i entenedora. També hi havia injustícies, conflictes i discussions, per descomptat, però les posicions i reaccions de cadascú eren clares i, sobretot, previsibles. El món, aleshores, era dur i boterut, com ara, però sòlid, comprensible i analògic. I, a sobre, érem joves.

La cultura, per exemple, la dividíem en compartiments estancs i estratificats. A dalt de tot hi havia la cultura culte –per a minories selectes i entorns escollits–, després hi havia la tradicional i popular –balls regionals, castellers, diables i festes majors–, a continuació venia la cultura de masses –la de la tele, les radiofórmules i els videoclubs– i finalment, encara més avall, hi havia la que brutejava una mica o molt, la més o menys underground, alternativa i marginal.

En aquella època també la canalla, la joventut, es dividia disciplinadament en grups i sectors amb referents estètics, ideològics i musicals definits i delimitats. Tribus urbanes, en deien. Des dels *pijos* de *Vespa* i jersei lligat a l'espatlla, als *quillos* de sabates punxegudes i *no-me-olvides*, passant pels *heavies*, els xiruques –o *kumbaiàs*), els punks i els skins –bons i dolents–.

A Manresa també hi teníem els nostre petit submón, format pels quatre carrers prohibits, els tres bars perillosos i l'inevitable barreja de drogues, política, rock & roll i comportaments inapropiats. L'habitaven les tribus urbanes més minoritàries i malvistes i era un imant per a joves idealistes, fastiguejats, rebels, sonats o simplement avorrits de l'oci més convencional i previsible.

Trenta o quaranta anys més tard d'aquella

Manresa ja només en queda el bar Pardal –honor i glòria!– i l'estanc de la plaça Gispert. Nosaltres no teníem la BBC per fer-nos una sèrie com *Els Joves –The Young ones–* i fer eterns l'ambient i la banda sonora d'aquells temps de *casset* i *xibeca*. Però teníem el Josep Pérez Torra, el Pep, dibuixant, cartellista, ninotaire, muralista, pintor, rondinaire, bona persona i un dels artistes més potents que ha donat aquesta ciutat els darrers cinquanta anys.

La seva creació més coneguda són les històries de Raül el Rude, publicades mensualment a la revista *El Vívora* també desapareguda. Es tractava d'un alter ego hiperbòlic de l'autor que es movia per un barri i una ciutat que són a Manresa i el barri vell el que Gotham City és a Nova York.

Però el Pep ha fet moltes més coses. Va començar fent tires còmiques de línia clara quan encara anava a l'institut. Després ha fet una pila de cartells –els primers anys, amb punta-fina i *letraset!*–, samarretes, adhesius i propagandes vàries, de temàtica festiva i reivindicativa, per entitats, col·lectius i grups de tota mena.

S'ha dedicat especialment a dibuixar –i escriure!– còmics més o menys gamberros o lisèrgics, però també s'ha atrevit amb murals de grans dimensions –un d'ells al poble andalús de Marinaleda–. Més endavant, ja avançada la seva carrera, va sorprendre tothom pintant quadres pop directes a l'estómac. Tot ho fot bé.

Si no el coneixeu, el Pep, vosaltres us ho perdeu, però no us hi puc fer massa res. Però si el que voleu és descobrir, repassar o aprofundir en la seva obra, esteu realment de sort perquè del 26 de juny al 20 de juliol se n'exposa un recull selecte al Centre Cultural del Casino. Diversió assegurada.

Ja avançada la seva carrera, va sorprendre tothom pintant quadres pop directes a l'estómac. Tot ho fotia bé

Josep M. Oliva

FOMO

FOMO és un acrònim. Com TOC o com TCA. Són les sigles en anglès de Fear Of Missing Out, que equivaldria a «la por de perdre's alguna cosa». La paraula en qüestió, com els altres exemples, ha acabat passant del vocabulari professional al lèxic dels mitjans. Suposo que ben aviat s'incorporarà al llenguatge habitual d'aquells que parlen de «gestionar les emocions» i de «relacions tòxiques» com si fossin psicòlegs. Però la comèdia del vocabulari no treu ferro al trastorn en si, que segurament és més greu del que ens pensem.

La sensació de creure que ens estem perdent una gran cosa no és un fenomen nou, de fet és un neguit que tots hem experimentat algun cop. Ens va passar a aquells que quan fèiem la mili a la quinta forca imaginàvem que, mentre érem fora, a Manresa es vivia una situació de perpètua festa major sense que hi fóssim nosaltres. I ens va tornar a passar cada vegada que se'ns va negar l'entrada a una discoteca i vam marxar amb la frustració de creure que ens havíem perdut la millor nit de totes. Però, que jo sàpiga, cap d'aquelles experiències va deixar ningú traumatitzat de per vida. Ara, però, és una altra cosa. Ara, amb la dependència que molts joves –i no tan joves– tenen de les xarxes socials, aquella sensació de perdre's coses o de quedar-se fora del grup ja no és ocasional sinó que pot ser constant, i per a molts és desesperant.

Sense necessitat de saber què és això del FOMO, tots som conscients del desfici que suposa per a molta gent voler ser a tot arreu alhora. Però si avui penso en aquest desequilibri –perquè ho és– és per una cosa que vaig llegir l'altre dia i que em va deixar ben xocat. Parlava d'això, del FOMO, com una de les causes de la bogeria que s'ha desfermat darrerament per assistir a aquells macroconcerts de tantes estrelles que ni sabia que existien, però que venen les entrades a preu d'or i les acaben en qüestió d'hores. I explicava que molts dels que hi assisteixen no ho fan precisament perquè siguin fans d'aquells artistes sinó per no perdre's un esdeveniment que els han fet creure que seria irrepètible. Pobrets. Llavors vaig pensar en un acudit que havia vist al diari on algú deia: «No us preocupeu per la nostra salut mental; mireu tan sols de no fer-nos parar bojos».

Jordi Sardans

Cal Manel canvia de mans

El diumenge 4 de maig a la tarda va fer-se el comiat del Josep i la Leo com a responsables de l'establiment de Cal Manel. Molta alegria, *selfies* a dojo i abraçades entre amics, amb participació fins i tot de membres de la faràndula i de Xàldiga, que van posar-hi la seva nota de color. Alguns que no vam poder ser-hi el diumenge vam anar a fer el darrer menú, en el meu cas acompanyat de l'advocat Toni Prat. L'emoció fruïa en aquest dia 5, en què van plegar definitivament. Ha esperat fins als 68 anys (al setembre en farà 69), però ja li tocava, després de regentar el frankfurt-restaurant durant 38 anys, en companyia de la seva dona Leonor Giménez. Josep Sorinas va viure uns darrers dies molt emocionat perquè sempre ha gaudit de la feina. El vaig conèixer al frankfurt Albert, on va fer una gran amistat amb Joan Carmona i d'altres que també s'han dedicat al món de la restauració.

Darrerament s'adonava que tot té un final, que en el seu cas ha estat feliç i molt. Ha estat una manera exemplar d'acomiar-se de la feina, amb clients, amics, companys i coneguts de diferents èpoques. Vull fer especialment esment del fet de saber fer bé les coses. Un cop la família va tenir clar que els fills Clàudia i Berni optaven per altres opcions professionals i solidàries, van saber buscar alternatives al seu relleu per donar continuïtat a la línia de treball. No hi haurà menús, però la carta s'adreçarà, com sempre han fet, a un públic jove, un altre dels encerts que han tingut, ja que en quatre dècades hi ha passat gent molt diversa, però majoritàriament jove.

Cal Manel va ser el punt de referència de molts afeccionats al Bàsquet Manresa, que gaudien d'allò més amb les victòries de l'equip i l'establiment era un punt de celebració obligat. De les moltes anècdotes, en recordo una de ben curiosa: un dia al vespre del 2006, en què circumstancialment i per poca estona la cuina i la barra es va quedar sense ningú, Sergi Llull, que havia fixat pel Bàsquet Manresa, tenia tanta confiança amb els responsables que em va dir: «Què necessites?» Sé que li vaig dir: «Un frankfurt, però ja m'espero». I ell sense dir res més va entrar a la cuina i va aparèixer amb la salsitxa cuïta.

Marta Jorge

Quan no truca ningú

Hi ha un diagnòstic que em trobo cada cop més sovint a la consulta, tot i que no es detecta amb cap analítica ni amb cap prova complementària. No té codi dins la classificació internacional de malalties, però és tan real com la hipertensió o la diabetis. És la solitud. I no em refereixo al recolliment voluntari o al silenci escollit i reparador que ens reconcilia amb nosaltres mateixos. Parlo de la solitud no desitjada. Aquella que et visita quan no sona cap telèfon, quan ja ningú no truca ni et pregunta com estàs.

El ritme de la vida ha canviat dràsticament. Recordo que, quan vivien, els meus avis eren el cor de la família, la veu sàvia que donava sentit a la quotidianitat. Ara, massa sovint, esdevenen figures borroses en l'agenda de fills, nets o veïns. N'hi ha, però, que encara tenen la sort de ser escoltats. Després de disset anys passant consulta a Manresa, moltes d'aquelles persones grans que visitava llavors s'han anat apagant a poc a poc, com una espelma que ningú no es recorda de tornar a encendre. No pretenc buscar culpables, però la solitud s'instal·la fàcilment quan ningú detecta l'absència, quan la vida de l'altre s'esvaeix sense fer soroll. No tothom es veu amb cor d'apuntar-se a fer activitats. Per a molts, les limitacions físiques o emocionals són murs difícils de traspasar. Sigui quina sigui la situació, sempre hi ha marge per als petits gestos que fan gran la diferència. Perquè no calen grans estratègies per combatre la solitud.

Cada cop em costa més no veure'm reflectida en aquest silenci tan normalitzat que moltes persones decideixen compartir amb mi. Un silenci que fa que el rellotge sembli més sorollós que mai. Llavors penso que, tard o d'hora, aquest mateix silenci que ara només m'esquitxa incòmodament a estones, un dia probablement em cridarà pel nom. Perquè ningú se'n lliura que aquest silenci ens vingui a buscar. Llavors també voldrem que algú ens truqui i ens preguntin com estem. Així que val més no ignorar que els qui més necessiten companyia no són sempre els altres. També som nosaltres, encara que sigui en un futur. Quan ja no truca ningú, la tarda és més buida i el silenci pesa més. La vellesa no hauria de ser un desert de veus. Pots omplir-la de presència. La dels altres... I, d'aquesta manera, també amb la teva.

Montse Rosell

Un pou sense fons

Els impostos són essencials per al funcionament de la nostra societat de benestar i imprescindibles per finançar i mantenir els serveis públics. La sanitat, l'educació o la seguretat són exemples de la seva necessitat. Sovint, però, són percebuts pel ciutadà com una càrrega excessivament pesada. I no és estrany, la combinació de múltiples impostos i taxes, en un moment en què la capacitat econòmica dels ciutadans va enrere, pot generar frustració i descontentament, sobretot quan tens la sensació que una bona part es destinen a finançar una administració sobredimensionada i poc eficient en la gestió d'aquests recursos, mentre que al ciutadà li costa arribar a final de mes.

L'IVA és un dels impostos més omnipresents. S'aplica a la majoria de béns i serveis, siguin de primera necessitat, de luxe o de pur esbarjo. Cada vegada que comprem un producte o contractem un servei, una part important del que paguem són impostos. I no és l'únic. Paguem impostos si obtenim una renda pel nostre treball. I per l'exercici d'una activitat econòmica o professional. Paguem impostos quan adquirim un habitatge. I per tenir-lo. Si fem obres a casa i també si ens la venem. Paguem per tenir un gual i una taxa per les escombraries, per tenir un vehicle i per estacionar a gran part de la ciutat. I peatges. Paguem per heretar dels nostres familiars i també si no ho són, tot i que, en aquest cas, pagarem més. Paguem si tenim patrimoni i també si n'obtenim una renda. I si tenim un habitatge buit. Paguem per la prestació de serveis administratius, per renovar-nos el DNI o el passaport, o per matricular-nos a la universitat. I impostos especials si fumem o comprem una beguda ensucrada. I també si volem fer vacances a Catalunya o quan omplim el dipòsit de gasolina. I podria continuar la llista. I tot això, sense comptar allò que paguen les empreses. La pressió fiscal a Catalunya és un tema recurrent en el debat polític, atès que els catalans suportem la major pressió fiscal de l'Estat. És, amb quinze tributs propis, la comunitat que més recapta. I sembla que no n'hi ha prou. Perquè el deute públic creix any rere any i, segons l'Idescat, representa el 30,5% del PIB català. Cal, doncs, una revisió profunda per assegurar un futur econòmic més sostenible. Per a nosaltres i pensant en les generacions futures.

Manresa conserva grans masos, amb molta història

Dins del terme de Manresa hi ha més d'un centenar de masies disseminades. De fet, l'Ajuntament té elaborat un Catàleg de Masies i Cases Rurals, que en recull prop de dues-centes. Són factors decisius per a la salvaguarda del territori i en aquest reportatge parlem de nou de les més antigues, que són un referent per a la ciutat: la Culla, les Marcetes, el Grau, can Font, l'Oller, les Farreras, cal Balcells, el Suanya i la Morera. Algunes encara mantenen l'activitat agrícola i ramadera original, però d'altres han passat a titularitat municipal, tot i que ofereixen serveis relacionats amb el sector.

Jaume Puig
Fotos: Enric Casas

El municipi Manresa té una superfície de 4.100 hectàrees, de les quals més de 3.100 (un 75% del total) estan classificades com a sòl no urbanitzable, segons recull el Catàleg de Masies i Cases Rurals de Manresa. N'hi ha que conserven encara l'activitat agrícola i ramadera, com ara les de les Marcetes, el Grau o cal Balcells, algunes també ho combinen amb l'agroturisme, com les Farreras o el cas més espectacular de l'Oller del Mas, i d'altres han passat a ser gestionades per la Fundació Aigües de Manresa i ofereixen serveis relacionats amb l'estudi de la natura, com el camp d'aprenentatge a la Culla o el centre de l'aigua a can Font.

Moltes d'aquestes finques conformen el paisatge de l'entorn de la ciutat per-

què, a més, solen anar lligades als boscos que les envolten, com els alzinars de les Marcetes i can Font, o el bosc del Suanya. Però inevitablement les activitats han anat canviant amb el pas dels segles.

Aquestes masies conformen el paisatge de l'entorn de la ciutat perquè solen anar lligades als boscos que les envolten, com els alzinars de les Marcetes i can Font, o el bosc del Suanya

Entre 1860 i 1890 el Bages va ser la comarca amb més vinya de Catalunya i Manresa va ser el terme municipal amb més extensió de vinya a la comarca. Però, passada l'època del predomini vitivinícola en les grans finques de la Culla, les Marcetes o el Grau, les explotacions han evolucionat cap als cereals, l'horta, i també la ramaderia i, modernament, l'agroturisme o els usos purament residencials. Cal remarcar també el cas singular de l'Oller del Mas, que ha esdevingut el celler més visitat de Catalunya.

Tot i que molts d'aquests masos havien estat possessions eclesiàstiques, després van passar a mans de particulars i n'hi ha que han sofert molts canvis de propietat. Alguns, però, encara mantenen el mateix arbre genealògic. És el cas de la masia de les Farreras o de l'Oller del Mas.

Casa de la Culla (s. XIII)

Un mas estratègic

La casa de la Culla es trobava en una situació estratègica per la seva posició elevada en relació a la ciutat, a tocar de l'antic camí ral de Manresa a Barcelona. Això va fer que aquesta masia fos fortificada i disposés d'una torre de guaita. A més, a causa del seu empla-

çament, durant la pesta de l'any 1500 també va servir de centre d'observació i atenció dels forasters que arribaven a la ciutat, per tal d'evitar contagis, segons s'explica en un informe elaborat pel Centre d'Estudis del Bages, el 2021, arran d'un projecte municipal per adaptar l'accessibilitat de la finca, que de moment ha quedat apartat.

pagesos de remença. A partir de l'abolició d'aquest dret senyorial, el 1486, aquesta família va ser la propietària del mas.

Gonçal Portabella, responsable de la Casa de la Culla, remarca com a dada

L'entrada es va construir quan l'explotació va experimentar un gran creixement

Segons els estudis fets per la historiadora Mireia Vila, la referència més antiga del nom de Culla és del 961 i la primera prova documental de l'existència de la masia és del 1297. De fet és un topònim que es troba en diferents indrets del país, que sovint s'ha associat a l'àrab, tot i que el filòleg Joan Coromines sosté que prové del llatí *còchléa* (closca de caragol, de tortuga, etc.) i no pas d'una hipotètica forma àrab *qulla* (cim d'una muntanya). Durant l'època medieval, la Culla era propietat de la Seu de Manresa i els seus estadants, de cognom Culla, eren

A la llar de foc era on es feia vida

Les tines interiors

El celler, assentat sobre la roca i amb tres grans botes de l'època, és l'espai més gran

significativa que «els termenals de la finca arribaven fins a les Marcetes».

Es tracta d'una masia de grans dimensions, que consta d'un gran cos central de planta quadrada de planta baixa, dos pisos i golfes i teulada a doble vessant. Té diferents cossos adossats i una torre de tres plantes a la qual s'accedeix mitjançant una escala de cargol construïda en un cos afegit. A l'interior destaca l'entrada, que és una ampliació que es va construir quan l'explotació agrícola va experimentar un gran creixement; el celler, que és el local més gran de la casa, assentat sobre la roca i amb tres grans botes de l'època; el rebost, on hi havia hagut la cuina dels masovers, amb volta catalana; la llar de foc, on es feia vida, i les tines interiors.

L'esplendor de la vinya

La masia es va convertir en una de les més riques de Manresa, amb prop de 350 hectàrees de conreu, com ha estudiat l'historiador Llorenç Ferrer (*La Culla, mas, explotació i casa de senyors*). La construcció de la Séquia va permetre regar una part de la finca i produir conreus d'horta, encara que la major part de les terres seguien sent de secà dedicades a l'olivera, els ametllers, els cereals i sobretot a la vinya. Quan a mitjans del segle XIX la fil·loxera va devastar les vinyes de França i la plaga no havia arribat a Catalunya, es van

plantar ceps a totes les zones aptes per a la vinya i va començar una època de superproducció i alts preus. El Bages era llavors la comarca de més producció de vi de Catalunya i l'any 1860 a la Culla n'hi havia 343 hectàrees. Fins i tot es van embotellar vins amb etiquetes pròpies que porten el nom de la casa. Va ser una de les masies amb més extensió de vinya de la ciutat i l'època daurada de la vinya va durar del 1865 al 1878. A partir d'aquell any la fil·loxera va atacar les vinyes i, malgrat les noves plantacions amb peu americà, ja no van assolir mai més la importància que havien tingut.

Decadència

A finals del segle XIX, Joan Pelfort, president de la Diputació de Barcelona, va comprar la finca, que era habitada per masovers. Cap al 1920 es va contractar al matrimoni format per Joan Guixé i Lluïsa Oliveras, que van morir en estranyes circumstàncies durant l'any 1923; uns fets coneguts com *els misteris de la Culla*. En els anys posteriors hi van viure diverses famílies de masovers i les terres de la casa es van anar reduint per les vendes, fins que l'any 1950 els darrers estadants la van deixar. Durant els anys seixanta i setanta les terres de conreu de la finca van ser edificades pels barris de la Sagrada Família, Balconada, Cal Gravat i el polígon industrial de Bufalvent. L'any 1980 la propietat va ser adquiri-

da per l'Ajuntament de Manresa, que es va fer càrrec de la restauració de l'edifici i el seu entorn.

Usos actuals

A partir del 1984 va començar a funcionar com a Casa de la Natura, d'educació ambiental per a escolars, i actualment és gestionada per la Fundació Aigües de Manresa-Junta de la Séquia. Gonçal Portabella explica que «bàsicament constitueix el Camp d'Aprenentatge del Bages, depenent del departament d'Ensenyament, que hi manté les activitats d'Escola de Natura, però la DO Pla de Bages també hi té la seu social». Una cinquena part de la finca, uns 2.500 metres quadrats, està destinada a setze horts comunitaris, cedits als veïns, «amb la condició de regar gota a gota i no fer servir productes químics». S'hi conreen també dues vinyes, una de mandó i una altra de diferents varietats. També s'hi duu a terme un projecte nou: el jardí de papallones, per afavorir la presència d'aquests lepidòpters; un projecte d'àmbit català coordinat pel Museu de Ciències Naturals de Granollers, «que vol fer recompte del nombre de papallones al territori». En el recinte també hi ha l'estació meteorològica automàtica d'AEMET i una de manual, dels anys cinquanta. I periòdicament s'hi organitzen visites guiades sobre la història de la casa, l'horta, la meteorologia i les papallones.

Mas de les Marcetes (s. XII)

La petjada ignasiana

La finca de la Culla arribava fins la de de les Marcetes, un altre dels grans masos del terme de Manresa. Emplaçat en un punt dominant del territori, prop de l'església de la Salut de Viladordis i del bosc que porta el nom de

la casa, la seva història es remunta al segle XIII, en què gairebé posseïa la totalitat de l'horta del voltant. El topònim prové dels seus primers propietaris, la família Marcet, documentada al segle XVI (es diu que les hereves de la

casa, les filles Marcet, van començar a ser anomenades les *Marcetes*). Més endavant va ser propietat de la família Casajoana i després va passar als Altimiras de Navarcles, la setzena generació dels quals és qui l'habita actualment, representada per Teresa Vasco Pineda, vídua d'Ignasi Altimiras, mort aquest febrer passat, i la seva filla Marta Altimiras Vasco.

El mòl

Gran premsa destinada primer a l'obtenció de l'oli i després el vi

Entrada al mas

Com a mostra de la importància de l'antiga explotació agrícola, que ara té 35 hectàrees de conreu, del total de 145 de la finca, en queda l'espai cobert amb la cisterna excavada a la roca, el molí i la impressionant premsa, una de les més llargues de la comarca, destinada primer a l'obtenció de l'oli i després el vi, que s'abocava a les sis tines del recinte. La casa està formada per diferents cossos de planta baixa i dos pisos. Al primer pis, a més de la gran sala, destaca l'eixida orientada a migdia, formada per una galeria d'arcs de punt rodó aixecats sobre contraforts.

També podem observar el dipòsit on es posava aigua calenta per escalfar la pasta de les olives. Després es va utilitzar per fer el vi bullit que feia servir el capellà per a la missa del santuari de la Salut, ja que la família de les Marcetes va subministrar tradicionalment el vi al capellà del santuari. Al mig, veiem la cisterna que s'alimenta de l'aigua de la pluja i, a fora, l'era on es batia i ventava el blat. El mas es va anar ampliant amb el pas dels segles, com es pot veure en alguna llanda on hi ha la data de construcció. Són dignes de ressaltar les voltes del segle XVIII de

la planta baixa, amb les dates de 1672 i 1673. Al costat de la casa hi ha una masoveria on, segons la tradició, sant Ignasi s'aturava a descansar a la porta i la família del mas li donava menjar. A la planta baixa de la masoveria hi trobem el celler amb diferents botes, un forn de pa, l'estable, el corral i altres dependències avui transformades.

Sant Ignasi

La casa conservava el reliquiari –cremat durant la Gerra Civil– amb el

Una de les sales del primer pis

cinyell de sant Ignasi, que hauria donat el fundador de la Companyia de Jesús a la mestressa de la masia quan hi passava a demanar almoïna. Un llibre de registre de firmes recull des del 1919 els testimonis dels visitants d'arreu del món que hi passen en la ruta ignasiana. L'historiador Francesc Comas remarca que «durant la seva estada a Manresa, Ignasi de Loiola va visitar freqüentment el santuari de la Salut, on pregava agenollat a la pedra d'entrada que actualment encara es conserva a l'interior de l'església la inscripció *Any 1522 JHS Padre de S. Ignasi, que ens ho recorda*». En les visites que feia al santuari era acollit a la casa de les Marcetes on també vetllaven per l'església. Quan el febrer de 1523 sant Ignasi va marxar per continuar el seu pelegrinatge ho va fer pel camí ral de Manresa a Barcelona, pel pont de Vilomara. Va oferir a la imatge de la Mare de Déu el cinyell que portava «i va recomanar als estadants de les Marcetes que en tinguessin cura i ajudessin sempre als pobres que passaven». El cinyell es va posar dins d'un reliquiari d'argent que va desaparèixer en els episodis violents de l'inici de la Guerra Civil.

Can Font de la Serra (s. XIII)

Al peu de la Séquia

Can Font de la Serra és una altra de les masies més antigues del terme, al peu de l'antic camí de Santpedor i situada en la partida coneguda antigament com la Serra.

Segons l'historiador Francesc Comas, conductor de les visites a la Manresa Desconeguda, «la masia apareix documentada al segle XIII com a propietat d'un manresà benestant que estableix al mas Serra, una família que adoptarà el cognom de la casa». A finals del segle XVII una pubilla de la casa es va casar amb un pagès anomenat Pere Font i des d'aquell moment fins avui, tot i els diferents canvis de propietaris que hi ha hagut, la masia mantindrà el cognom de can Font de la Serra.

El fet de trobar-se al costat de la Séquia va fer que les seves terres de regadiu fossin molt importants, com també les de vinya –a la casa hi havien hagut grans tines– i, en menor extensió, camps de blat i oliveres i un bosc d'alzines.

L'edifici actual, de planta rectangular, és dels segles XVII i XVIII i presenta una teulada a doble vessant. Està orientat a migdia i és en aquesta cara on es localitzen el major nombre d'obertures, com la porta de mig punt adovellada i finestres rectangulars emmarcades amb carreus de pedra. A la planta baixa hi havia l'entrada amb els estris per treballar la terra, a la dreta l'espai pels animals i a l'esquerra el celler amb botes de vi. Una escala permetia accedir al primer pis on hi havia la sala, la cuina i els dormitoris.

El pis de sotacoberta es feia servir com a graner i magatzem. A la banda de ponent s'hi va fer anys més tard un porxo exterior a nivell del primer pis. La masia té una cisterna medieval, amb una capacitat aproximada de 40.000 litres, i un safareig.

Usos actuals

L'ambientòleg Krishna Sivillà, coordinador Pedagògic del Parc de la Séquia i responsable del Centre de l'Aigua de

Can Font, explica que el 1998 la casa va ser comprada per l'Ajuntament de Manresa juntament amb l'alzinar i, en col·laboració amb Aigües de Manresa, es van rehabilitar els espais interiors del primer i segon pis. L'any 2006 es va inaugurar i va passar a formar part del conjunt d'equipaments gestionats per la Fundació Aigües de Manresa–Junta de la Séquia com a Centre de l'Aigua de Can Font i seu de la fundació. Al costat de ponent de la casa, al lateral de la cisterna, hi ha una roda hidràulica de calaixos (XVIII) que es va localitzar en una fusteria de la carretera de Cardona i funcionava amb aigua provinent d'un ramal de la Séquia. Es va traslladar al davant del Palau Firal i des de 2004 a l'emplaçament actual com a monument a l'aigua.

Aquest espai compleix la funció pedagògica de difondre la importància de l'aigua mitjançant exposicions a la planta baixa adreçades a tots els públics sobre l'ús racional de l'aigua, l'aigua a ciutat i els sons de l'aigua.

Al primer pis hi ha un espai educatiu amb laboratoris i taller, i al segon pis un centre de documentació sobre l'aigua i arxiu històric. Sivillà explica que entre setmana l'espai acull activitats per a escolars i els caps de setmana, les visites de ciència en família i altres de caire històric, l'últim dissabte de mes. I remarca, finalment, que la casa i l'entorn fan també funcions d'equipament del barri: «L'espai de la cisterna, per exemple, acull cada any la visita del Patge Reial».

La capella

Al costat de llevant de la casa hi trobem la capella de Sant Ramon Nonat, documentada al segle XVII, però reformada al segle següent amb un estil entre el barroc i el neoclàssic. Posteriorment va ser dedicada a la Immaculada Concepció i feia les funcions de capella privada.

Presenta una estructura rectangular amb absis semicircular orientat al nord. La porta d'entrada al cantó del migdia és d'estructura recatangular, amb una llinda amb la data de la reforma, dos ulls de bou de mides diferents i un campanar d'espadanya. Actualment serveix com a espai de projecció de l'audiovisual *Els sons de l'aigua*.

Quadra i entrada a la cisterna medieval, de 40.000 litres

Capella del segle XVII

Retaula a l'interior de la capella

Oller del Mas (s. X)

El celler més visitat de Catalunya

L'antic mas Oller ocupava una posició dominant respecte de l'entorn, voltat de vinyes. I l'Oller del Mas és avui una de les principals heretats de la comarca del Bages, concretament la més gran del terme de Manresa i una de les més antigues. Forma part del raval de Monistrolà.

Segons comenta l'historiador Francesc Comas en la informació sobre les Visites a la Manresa Desconeguda, «el mas Oller té probablement les seves arrels al segle X, en el moment de la repoblació de la Catalunya central». Com el nom indica, és possible que el mas estigui relacionat des d'un bon principi amb l'ofici de fer olles, ja que el mateix mas apareix documentat al segle XIII com a casa Ollera, «i no gaire lluny del mas, durant el segle XI, hi existia el topònim Terra de Ollariis; és a dir, terra d'ollers». La presència de terra argilosa en l'heretat podria corroborar aquesta hipòtesi. Els Oller van

habitar la casa des dels seus orígens fins a principis del segle XIX, quan la finca, per via hereditària, es va traspassar als Salvany de Sabadell i, poc després, als Margenat de Sarrià, els actuals Oller del Mas. La casa, amb una bona posició social, sobretot a partir del segle XVII, ha vist néixer grans personalitats i ha contribuït a exportar el cognom Oller a diversos indrets de Catalunya. El 1315 hi va néixer el futur carmelità i manresà il·lustre Bernat Oller.

El conjunt actual està format per diversos volums d'una a tres plantes, de diferents èpoques i característiques arquitectòniques. Té estructura de parets de càrrega de pedra, en part amb façana arrebossada i pintada, i coberta de teula a quatre aigües. El castell medieval és originari del s. X, ampliat amb noves estances al llarg dels segles i restaurat en la seva totalitat. S'hi conserva un campanar barroc, d'una anti-

ga capella gairebé ensorrada. A migdia hi ha una interessant galeria. És una finca de més de 400 hectàrees de cultius i boscos, on la propietat actual ha establert el celler Oller del Mas, de la DO Pla de Bages.

El cognom Oller

La major part dels Oller de Manresa descendeixen de branques de fills cabalers del mas Oller, però també hi ha algunes masies de la comarca que van prendre el seu cognom a través de pubills del mas Oller que hi van entrar per raó de núpcies. Com recorda Francesc Comas, des dels seus orígens, els Oller es van dedicar a l'elaboració del vi, l'activitat econòmica que més va contribuir a l'enriquiment de la casa. El vi va ser el principal producte dels conreus de les terres del mas Oller. Durant els segles XVII-XIX, els Oller van dedicar nombroses terres a la vinya i van ser uns dels principals productors de vi de la comarca, que

Entrada

Celler

aleshores destacava pels seus paisatges desforestats i plens de vinyes. A finals del segle XVIII, la masia comptava amb quatre cellers i 23 botes, amb capacitat per 528 cargues de vi (més de 64.000 litres). També des de principis del segle XVIII els Oller van ser la primera família de Manresa que es va dedicar a l'elaboració d'aiguardent destinat a l'exportació. La fàbrica d'aiguardent la tenien a prop de la capella de Sant Marc, a Manresa. Al llarg de la història, «el mas Oller ha donat feina a molta gent. Les seves terres es van omplir de mossos, parcers, rabassaires i treballadors diversos. Des del segle XVIII hi va haver també la presència de masovers residint a la casa».

Auge i decadència de la vinya

Com ja hem comentat, durant les dècades del 1860 al 1880, la plaga de la fil·loxera va destruir la vinya francesa i els productors de vi català van haver de proveir el mercat francès, que s'havia quedat sense producció. El paisatge de la comarca va esdevenir una gran vinya amb feixes i bancals de ceps tradicionals del país. Però la pla-

ga va tenir unes tràgiques conseqüències per a les vinyes de l'Oller. La crisi de la fil·loxera va deixar tocat el sector de la vinya bagenca, els preus del vi eren baixos, calia fer inversions noves i molts rabassaires havien quedat arruïnats. L'any 1893, coincidint amb els estralls de la fil·loxera al Bages, moria Joan Margenat i Salvany, propietari de l'Oller del Mas i dels altres patrimonis vinculats a la família. A més d'haver estat un gran hisendat, Joan Margenat va destacar també per la seva carrera política. Va ser alcalde de Sarrià en tres ocasions i membre de la Unió Catalanista. Va ser un dels delegats assistents a l'assemblea que va aprovar les Bases per a la Constitució Regional Catalana, més conegudes com a Bases de Manresa, que tingué lloc a Manresa els dies 25, 26 i 27 de març de 1892, «i constitueix un dels principals documents de la història del catalanisme polític», remarca Comas.

Renovació i enoturística

L'any 2003 els cellers de l'Oller del Mas van tornar a produir vins, però ara ja a nivell empresarial i amb un gran salt

qualitatiu en el producte final. L'heretat produeix anualment milers i milers d'ampolles de les diferents varietats de raïms autòctons, com el picapoll, blanc i negre, el samsó, el mandó, el sumoll, la malvasia manresana... i forànies com el merlot i el syrah, entre d'altres. El Bernat Oller, el Petit Bernat, l'Arnau Oller i l'Especial Picapoll són avui alguns dels vins principals d'aquest mil·lenari celler, que complementa la seva oferta empresarial amb un servei de restauració diària i celebració de casaments, banquets i reunions d'empresa a les seves dependències. Actualment, el celler Oller del Mas és el més visitat de Catalunya. Marta Clotet, del departament de Comunicació del celler, ens informa que hi passen de 300 a 400 persones diàriament, i que durant l'any passat van rebre la visita de 127.000 persones. Les visites al celler es combinen amb altres activitats, com una zona de fitness funcional, un petit spa, el lloguer de bicicletes i una singular proposta d'allotjament en 22 cabanes de fusta independents i integrades al bosc de la finca, que són la joia de la corona.

El Grau (s. XVII)

Entre Viladordis i el Guix

La silueta imponent de la masia del Grau, al peu del camí del mateix nom, presideix un ampli rodal i és ben visible des d'una gran extensió de camps i hortes del voltant.

Es tracta d'un dels pocs grans masos del terme que ha arribat als nostres dies sense transformacions recents i una llinda a la finestra principal de la façana sud, amb la inscripció 1689, ens dona pistes de l'antiguitat de la hisenda, la qual s'estenia en els segles passats per un ampli territori que des

de Viladordis arribava fins al Guix i l'actual polígon industrial que duu el nom de la casa, en bona part ja dins del terme de Sant Fruitós de Bages.

Amb els edificis que l'envolten, amb un total de mil metres quadrats construïts, conforma un conjunt tancat a l'entorn de l'era, ara ja en desús, i de l'estructura de tres plantes en destaca una gran eixida orientada a migdia, construïda l'any 1852, amb esplèndides panoràmiques de cara a Montserrat i el Collbaix.

La planta baixa conserva uns grans cellers, on a les tines fermentava el raïm de les vinyes, que havien constituït l'activitat principal abans que la fil·loxera canviés el paisatge de tantes comarques catalanes. El mas ha canviat de mans diverses vegades i durant el segle XX consten com a propietaris noms com Ernest Uyà Sala i Maties Roca. La família Pubill, que resideix a Barcelona, el va adquirir l'any 1957 i hi manté el conreu de cereals, a càrrec d'una família pagesa de la zona.

Gran eixida, amb esplèndides panoràmiques

Celler

Masia de les Ferreras (s. XVIII). A la dreta: Oratori dedicat a la Mare de Déu de Lourdes

Una masia ben activa

El fet que la masia Ferreras doni nom a tot el conjunt de cases de l'entorn –conegut com el raval de les Ferreres– dona idea de la importància del llinatge. El cognom Ferreras ja apareix en pergamins que conserva la família, el més antic dels quals és del 1417, on es recullen capítols, compravendes i altres transaccions. El casal és envoltat de granges dedicades a l'engreix de pollastres i porcs, que juntament amb els cereals són la principal activitat d'una de les poques grans explotacions agrícoles que es mantenen vives als voltants.

L'habitatge principal ha sofert moltes transformacions al llarg dels segles

–de fet, va ser cremat i reconstruït al segle XVIII–, però conserva un oratori dedicat a la Mare de Déu de Lourdes i al costat una llinda de la porta duu la inscripció «1772 Francesch Ferreras». Justament, el polític manresà Francesc Ferreras –diputat per ERC que fou elegit president del Parlament de Catalunya a l'exili el 1954 i en va exercir fins al 1980– procedia de la nissaga familiar amb orígens al mas, concretament era cosí de l'avi de l'Agnès Ferreras Barceló, que porta actualment la finca, amb 50 ha de cereal i 30 de bosc. Ella en va entomar la gestió el 2001 perquè el seu germà, que era l'hereu, va morir en un accident de moto.

Agroturisme

Tot i que l'activitat principal és la de les granges, fa quinze anys que l'Agnès va remodelar un antic cobert per dedicar-lo a l'agroturisme, que especifica que no és el mateix que turisme rural, perquè «en aquest cas està vinculat a l'explotació agrícola i ramadera». Remarca que és l'única casa d'aquesta modalitat al terme de Manresa. També hi té un espai que lloga per fer celebracions.

Copiadores | Informàtica | Papereria
Material i mobiliari d'oficina
Copisteria

Ofimat

Botiga Online: online.ofimat.cat

 [@ofimat.cat](https://www.instagram.com/ofimat.cat)

C/ Lluís Millet 8-10, 08243
Manresa - Barcelona
93 874 80 80
ofimat@ofimat.cat

Cal Balcells (s. XVIII)

Sota el Collbaix

La majoria dels caminants que puguen al Collbaix passen pel camí que arrenca del mas de Cal Balcells i que travessa el bosc del mateix nom. Des de l'obertura de l'eix transversal té una

presència dominant en el paisatge de l'entorn, que presideix sota la falda de la muntanya. Mas documentat ja l'any 1719 i protegit com a bé cultural d'interès local, havia pertangut als descen-

dents de la família Torrents Burés, els antics fabricants tèxtils propietaris de ca la Buresa, fins que va ser adquirit fa prop de quaranta anys pels antics masovers, la família Sanfeliu, que en menen la terra.

L'aqüeducte

Aqüeducte

De l'entorn cal remarcar l'aqüeducte, encara força ben conservat, que duia l'aigua del torrent, mitjançant una sínia, fins a la bassa del peu de la casa. Destaca també un espaiós celler amb dos grans bocois, testimoni de la importància que hi havia tingut la vinya, i a la planta superior una gran i lluminosa eixida encarada a Montserrat. El desdoblament de l'eix i el consegüent desplaçament del camí vell de Rajadell han reduït els espais dels voltants del mas.

porquetprat.cat
Rètols i Impressió Digital

- RÈTOLS
- ROLL UP'S
- RETOLACIÓ DE VEHICLES
- PANCARTES I BANDEROLES
- IMPRESSIÓ FOTOGRÀFICA
- RETOLACIÓ PER APARADORS
- SENYALITZACIÓ

Jorbetes 40-42, Manresa - Tel.: 93 876 84 58

Mas del Suanya (s. XV)

Entre el Xup i Castellfollit

El **mas del Suanya** és una edificació rural de grans proporcions, envoltada per un mur de pedra i emplaçada en un punt dominant del territori respecte de la vall de la riera i el camí vell de Rajadell. El mas, actualment propietat de l'advocat Eduard Bosch, dona nom als plans de l'entorn i antigament aplegava un bast territori des del Xup fins al terme de Castellfollit del Boix. Forma part del Catàleg del Patrimoni Protegit i conserva la fusteria original en un balcó i en una finestreta, malgrat que l'entorn presenta actualment un cert grau d'abandonament.

La capella

A la façana nord trobem la capella de Santa Susanna, de forma rectangular i amb un campanar d'espadanya, que

cada any acollia la missa del segon diumenge d'agost. L'interior conté un retaule barroc de 1763, que presideix

el recinte, centrat per una fornícula entre columnes, on s'allotja la imatge de la santa.

Capella de Santa Susanna

Interior de la capella

Un restaurant de cine
al centre de Manresa

Miami
GASTROBAR

ELS NOSTRES MENÚS:

De dilluns a divendres: 16,90€

Menú dissabte: 22€

Menú diumenge: 24€

Menú de grups: 26€

@MiamiGastrobar

Troba més informació al nostre Instagram.

www.miamimanresa.com

Muralla de Sant
Domènec, 1-3, Manresa

938 76 92 16

Menjar
Beure
Riure!

OBERT Els 7 dies
de la setmana

Mas de la Morera (s. XX)

I un mas modernista

Un trencall amagat del camí vell de Rajadell, passat cal Balcells, ens duu al mas de la Morera, magnífic exemple d'arquitectura rural modernista, reformat i ampliat per l'arquitecte Ignasi Oms per convertir l'edifici original noucentista en una gran casa senyorial, entre els anys 1903 i 1905, per encàrrec del propietari, el fabricant tèxtil Josep Portabella.

Detall de la galeria (foto F. Rubí)

En destaquen els elements ceràmics i els esgrafiats amb motius vegetals de la façana, i l'espectacular galeria amb cúpula, suportada per tornapunes de

ferro treballat artísticament i orientada cap al sud, sobre la vall de la riera de Rajadell. Aquesta casa, vinculada a una explotació agrícola i ramadera

important, forma part del patrimoni històric de la ciutat i s'inclou en l'itinerari de Natura i Modernisme, que ressegueix la riera i del qual en va editar un llibre-guia el col·lectiu Meandre.

En venda

Originàriament era propietat del Convent de Sant Domènec. Darrerament ha tingut un canvi de propietat important i mediàtic, perquè la família Torras-Tous el va vendre el 2022 als cantants Rosalía i Rauw Alejandro. I actualment es torna a vendre, per 2.200.000 euros.

montrofeu@montrofeu.com 938 734 868

PM POSTAL SCCL
SERVEIS POSTALS PER EMPRESSES
pmpostalsccl@gmail.com

Premis Lacetània 2025

de les Arts i la Cultura

Premi
**Revista
Dovella**
per a treballs
de recerca
per a joves

Premi
Plácido
a la producció
cinematogràfica

Premi Beca de Recerca
**Museu del
Barroc
de Catalunya**
a projectes sobre
l'edat moderna
a Catalunya

Premi
**Josep Maria
Aloy**
de Narrativa jove

Premi
Regió7
de Comunicació

Premi
Litel
de Música

Premi
**Magí
Canyelles**
per a estudis sobre
la Catalunya Central

Premi
**Berenguer
de Montagut**
per a estudis sobre
la Seu de Manresa

Premi
El Galliner
de textos teatrals

Premi
**Consell
Comarcal
del Bages**
a la cultura popular
i tradicional

Premi
**Maria Matilde
Almendros**
al teatre amateur

Premi
**Projecció
artística**
escultura

Premi
Empremta
a una iniciativa
personal o
col·lectiva

Els convoquen: Ajuntament de Manresa, Amics de la Seu, Centre d'Estudis del Bages, Cercle Artístic de Manresa, Cineclub Manresa, Consell Comarcal del Bages, El Galliner, Lítel.cat, Manresana d'Actius Turístics Museus i Fires i Museu de Manresa-Museu del Barroc de Catalunya, Òmnium Bages-Moianès, Ràdio Manresa i Regió7.

Hi col·laboren: Cots i Claret, FUB-UManresa, Parcir Edicions Selectes, Zenobita edicions i Regió7.

Ho coordina: **ÒMNIMUM**
LLENGUA CULTURA PAÍS
BAGES-MOIANÈS

TERMINI DE LA PRESENTACIÓ DE TREBALLS: 17 d'octubre de 2025.

Alba Pararols

Marcel Pintó

Alemanya

«A Alemanya hi ha molts problemes de burocràcia i les coses van molt lentes»

El meu nom és Marcel Pintó Biescas i actualment visc a Múnic. Soc de Manresa, tinc 34 anys i he viscut fora de Catalunya des de fa uns deu anys, aproximadament. Com a enginyer informàtic, la meua primera estada a Alemanya va ser a Berlín, on vaig estar quatre anys treballant en una *start up* de repartiment de menjar a domicili. Després vaig anar a parar en una altra empresa més gran de tecnologia, amb la qual vam marxar una temporada a Singapur, on vaig entrar a Google fent tasques per a Android i en diverses companyies del sector de la zona del sud-est asiàtic. Allà vam estar-hi quatre anys fins que vaig tornar a Alemanya, però aquest cop a Múnic, on continuava treballant a Google. Al cap d'un any vaig crear un estudi per desenvolupar aplicacions de mòbil, feina que encara faig de manera *freelance* i també treballant per a un client de forma més fixa.

Múnic és una ciutat molt neta i tranquil·la. Hi ha molta natura i parcs infantils, cosa que m'agrada molt perquè tinc dues filles, una de quatre anys i l'altra de sis mesos, a les quals parlo sempre en català perquè és molt important mantenir l'origen d'una persona. A part, a la més gran, els dissabtes la portem a un casal català que hi ha a Múnic, on hi ha mestres catalanes que treballen a la ciutat i fan diverses extraescolars i activitats, com per exemple, cantar cançons o jugar. És un centre que està subvencionat per la Generalitat de Catalunya. El clima a Alemanya varia molt segons la zona on estiguis. La vida a Berlín era molt grisa a l'hivern i hi havia dies que no sortia el sol; en canvi, a les ciutats més properes als Alps no hi plou gaire i hi predomina el sol. Hi ha dos aspectes que sí que comparteixen tots els alemanys: la roba típica de cuir i la cultura de la cervesa. Especialment a l'estiu veus gent bevent-se un litre de cervesa a les quatre de la tarda, amb el vestit tradicional.

Fa molts anys que visc a Alemanya i la meua dona és d'allà, per això suposo que ja no em sorprenen tantes coses; però sí que és cert que molta gent es pensa que Alemanya és organitzada, però la realitat és que hi ha molts problemes de burocràcia i les coses van molt lentes. Per posar un exemple, l'altre dia llegia que implementarien un mètode amb

Marcel Pintó al zoo de Múnic

la finalitat que la gent recicli més, però no ho portaran a terme fins al 2027. Un altre exemple és la falta de personal local a les llars d'infants, on hi ha més mestres espanyols i llatinoamericans que alemanys. I en l'època que vaig viure a Singapur vaig comprovar que hi ha un mix de cultures impressionant i que el govern porta la ciutat com si fos una empresa; és a dir, va de cara al negoci. Posa impostos molt baixos perquè les empreses s'hi puguin establir, però per altra banda estableixen normatives molt bèsties.

No em desagradaria tornar, però sincerament és una mica complicat perquè econòmicament venir té alguns desavantatges; com per exemple que les condicions i ofertes laborals no són tan bones com a Alemanya. A part, les meves filles estan força integrades allà i canviar-les cap aquí també seria una miqueta difícil. Tot i això, trobo a faltar la cultura i clima de Catalunya.

Marcel Pintó Biescas viu i treballa a Múnic (Alemanya)

L'ús eficient de l'aigua a les llars i edificacions

Josep M. Macià Roldan, gerent i secretari tècnic del Col·legi d'Enginyers Graduats i Enginyers Tècnics Industrials a la Catalunya Central

Si bé es cert que aquests dies que publiquem aquest article estem travessant per una treva amb la sequera que hem patit els darrers mesos o anys, no podem oblidar que aquesta situació pot ser només temporal. Les pluges recents han aportat un cert alleujament als embassaments i al camp, però els indicadors climàtics i les previsions a llarg termini continuen alertant-nos sobre un escenari de recurrència. És per això que, més enllà de celebrar aquesta pausa en la crisi hídrica, cal aprofitar-la per reflexionar i actuar. Cadascú fins allà on pot arribar, i a les llars, oficines, tallers i segones residències també podem fer petites actuacions que acaben essent cabdals si les sumem totes. La reducció del consum o demanda de l'aigua és la mesura més eficient, tant a nivell d'impacte ambiental com a nivell econòmic. I hi ha una àmplia gamma de productes de reducció del consum diari i la majoria de fàcil muntatge.

Reductors de cabal

La instal·lació d'un regulador de pressió a l'entrada de l'aigua de xarxa permet la reducció de la pressió a la sortida d'aigua potable sense un excés de consum.

Airejadors perlitzadors

Són dispositius econòmics i senzills que s'enrosquen a dutxes i aixetes, i que incorporen un dispositiu que barreja l'aire amb aigua. Substitueixen els filtres habituals de les aixetes, i malgrat que redueixen el consum, l'usuari no té la sensació de rebre menys aigua.

Aixetes termostàtiques

Aquest tipus d'aixetes, generalment adaptades a dutxa i bany-dutxa, disposen d'un selector de temperatura amb una escala graduada per permet triar la temperatura desitjada per a l'aigua, sense malbaratar-ne per la seva graduació.

Aixetes amb pulsador temporitzador

Les aixetes temporitzades són les que s'accionen prement un botó i deixen sortir l'aigua durant un temps determinat, transcorregut el qual es tanquen automàticament.

Aixetes amb sensors infrarojos

Dins de les opcions d'aixetes de tancament automàtic, les electròniques són les que ofereixen les màximes prestacions des del punt de vista d'estalvi d'aigua. L'obertura s'activa quan es col·loquen les mans sota el tub de sortida de

l'aigua. Mentre l'usuari té les mans en posició de demanda d'aigua, el flux és constant, però s'atura immediatament en el moment de retirar-les.

Cisternes de vàter amb volum reduït de descàrrega i cisternes de doble descàrrega

Aquests mecanismes poden proporcionar un estalvi de fins a un 50% davant cisternes de vàters convencionals.

Vàter amb descàrrega pressuritzada

Aquests vàters no disposen de cisterna, sinó que efectuen la neteja per la important pressió d'aigua directament de la xarxa, efectuada per l'usuari en prémer un sistema d'obertura de vàlvula.

Reg

Sistemes que minimitzen el consum d'aigua. Poden ser la microirrigació, el reg per degoteig, una xarxa d'aspersors regulats per programador o detectors d'humitat per controlar la freqüència de reg, sobretot, en dies de pluja. Si no es disposa d'alguna forma de reg automatitzat, és convenient fer el reg en hores de mínima evaporació.

Aprofitament de l'aigua pluvial

Un dels recursos de què disposem de forma gratuïta és l'aigua de pluja. A aquesta se li poden donar diferents usos a l'edificació: per a la cisterna del vàter, per netejar terres i zones comunes, per a reg i per al rentat de vehicles o altres.

Més enllà de la tecnologia, la clau de l'èxit rau en el canvi d'hàbits i en la sensibilització de la població. L'ús responsable de l'aigua ha de formar part de la nostra quotidianitat, entenent que cada gota compta i que l'estalvi individual contribueix al benestar col·lectiu.

Cruixent, especiat i processat

Marta Jorge

Tots hem picat alguna vegada alguna cosa salada mentre veiem una pel·lícula o durant una tarda de cap de setmana relaxada. De vegades ens deixem endur pel gust intens i el cruixent d'un snack pensant que, si està fet amb blat de moro, no deu ser gaire dolent. Però sempre és millor revisar les etiquetes abans de treure conclusions precipitades. Avui analitzem un producte que presumeix d'aroma natural de barbacoa i ingredients ecològics, però que amaga més d'un detall que cal conèixer.

INGREDIENTS

Blat de moro*, oli de gira-sol alt oleic*, aroma amb gust de barbacoa* (6%), xarop de glucosa en pols*, tomàquet en pols*, sucre*, espècies* (ceba*, all*), aroma natural de vinagre, extracte de llevat, aromes naturals de pebre i clau, sal i acidulant (àcid cítric).

*De cultiu ecològic

INFORMACIÓ NUTRICIONAL (per 100g)

Valor energètic	2.121 kJ (507 kcal)
Greixos	22 g
dels quals, saturats	2 g
Carbohidrats	67 g
dels quals, sucres	4,4 g
Proteïnes	6,7 g
Sal	0,6 g

L'etiqueta correspon a un snack de blat de moro amb gust de barbacoa, que es presenta com una alternativa ecològica dins l'univers dels aperitius salats. A cop d'ull, trobem un producte amb ingredients coneguts i, aparentment, més naturals que altres opcions industrials. L'ingredient més abundant és el blat de moro i, com a greix principal, conté oli de gira-sol alt oleic, una variant més saludable que el greix de palma habitual. Aquest tipus d'oli és més ric en àcids grassos monoinsaturats i ofereix més estabi-

litat a altes temperatures que altres olis. Això suma algun punt a favor seu, però en cap cas supera l'oli d'oliva verge extra.

Cal destacar l'aroma de barbacoa, que representa un 6% del producte. Tot i estar elaborat amb espècies com el tomàquet, la ceba o l'all, també inclou xarop de glucosa i sucre, ingredients prescindibles des del punt de vista nutricional. També cal ressaltar que el producte aporta 500 kcal per cada 100 g, per tant, no és precisament un snack lleuger. En resum, la presència d'edulcorants pot semblar petita, però, sumada al contingut calòric global, converteix aquest aliment en un aperitiu salat de consum puntual.

Les patates i altres pica-pica de bossa com aquest estan pensats per estimular un consum compulsiu. L'aroma fumant i especiat, l'equilibri entre dolçor i sal o la textura cruixent són part d'una estratègia per fer-los gairebé addictius, i porten el consumidor fàcilment a menjar-ne més quantitat del que voldria. Quant a la sal, el valor de 0,60 g per 100 g pot semblar moderat si el comparem amb altres aperitius salats, però no hem d'oblidar que la ingesta recomanada per l'OMS és inferior a 5 g de sal al dia, i molts aliments que consumim habitualment ja en contenen.

RECORDA

Tot i que aquest snack pugui semblar més saludable perquè porta ingredients ecològics i oli de gira-sol alt oleic, és un aliment ultraprocesat menys natural del que sembla. L'alt contingut energètic i la combinació de greixos, aromes i sucres fan que només sigui recomanable consumir-ne de manera molt puntual. Com diem sempre, picar de tant en tant no és cap pecat, però si ho fem, més val fer-ho amb el cap i amb productes que no ens vinguin més fum que blat de moro.

El puig del castell de Sallent

Josep Girabal Guitart / Josep M. Mata-Perelló (Geoparc Mundial Unesco de la Catalunya Central)

Arribant a Sallent des del sud és molt visible un turó coronat per l'església rodona de Sant Sebastià, perfectament restaurada i declarada bé cultural d'interès nacional. Aquest temple, amb les ruïnes que l'envolten, és el que resta de l'antic castell de Sallent. El vessant abrupte que presenta la muntanya mirant a ponent és un antic cingle que va crear el Llobregat fa milers d'anys, però l'erosió n'ha suavitzat les formes i els nivells més tous són ara un fort pendent i a la base s'hi ha acumulat un considerable runam. Ara el riu passa a uns 100 metres de l'espadat i a una cota més baixa que abans. És ben evident l'estructura sedimentària del balç, amb estrats de característiques diverses, fruit de la successiva arribada de sediments en un període que va de finals de l'Eocè a principis de l'Oligocè, fa a l'entorn de 34 Ma. En un procés sedimentari els materials més antics van sent recoberts pels acabats d'arribar, de manera que mirant de baix a dalt podem refer la història geològica d'aquest indret. A l'època esmentada, l'actual Catalunya central formava part d'una extensa plana que s'estenia de cap a cap de l'anomenada Depressió Geològica de l'Ebre, llavors una conca sense sortida al mar, amb llacs temporals o permanents a les parts més baixes. L'actual Sallent era en aquell paisatge pla. Aquí els rius i rieres venien d'unes muntanyes d'on ara és el Vallès, però bona part de l'any estaven eixuts, ja que el clima era càlid i sec. Anem, doncs, a observar les roques de baix a dalt, en el sentit del pas del temps. De manera simplificada tenen aquesta disposició:

Roques blanquinoses. Es van formar quan hi havia un llac salabros; l'aigua que hi aportaven les rieres només en podia sortir per evaporació i com que duia guix dissolt acabava precipitant al fons del llac. Aquells sediments són ara *pedra de guix* i formen la base abrupta del puig.

Margues vermelloses. L'antic llac s'acabà omplint de sediments, l'aigua es va acumular en un altre lloc i l'indret va passar a ser una plana inundable. En les estacions plujoses les rieres es desbordaven mansament i deixaven cobert el pla de fines capes d'argila. Un cop passades les pluges la planura enfangada s'assecava al sol tropical i aquells sediments s'oxidaven pel contacte amb l'aire i agafaven un color vermellós. Ara són unes *margues* popularment anomenades *tapàs*, és la part més erosionada del cingle.

Un estrat de roca dura. Passaven els mil·lennis i es va formar aquí un altre llac, però aquesta vegada d'aigua dolça, amb vegetació i vida animal. Al fons s'acumulava un sediment calcari que va donar lloc a la roca dura anomenada *calcària lacustre*, que forma el graó que envolta el cim del turó. Però en geologia res no és permanent, aquest llac es va reblir i de nou Sallent va tornar a ser en una plana inundable.

I una darrera observació: Els estrats d'aquest vessant no conserven la posició original horitzontal, sinó que estan lleugerament inclinats cap al nord. És un capbussament habitual a la Catalunya central a causa del diferent grau d'elevació de la depressió que es va produir més tard.

Nom del paratge: El puig del castell. **Accés:** La millor perspectiva es veu des del desaparegut barri de l'estació o de la carretera C16. **Situació geològica:** Forma part de la Depressió Geològica de l'Ebre. **Importància geològica:** El cingle ens mostra l'evolució geològica d'un sector del que va ser la conca endorreica de l'Ebre, amb tres tipus d'ambient: llac salabros, plana inundable i un llac d'aigua dolça. **Materials geològics:** Són tots d'origen continental: guixos, margues de color vermellós i calcàries lacustres. **Edat de la formació:** Aquests materials es van dipositar a finals de l'Eocè i principis de l'Oligocè. **Curiositat:** La pedra de guix va ser explotada des del segle XIV i a finals del XIX es va construir la fàbrica de Guix, no visible a la foto, on sí que es veuen, a la dreta, dues antigues bocamines.

Biosofia

Ignasi Cebiran

Un canvi de mirada cap a la natura és possible

Davant la crisi ecològica, econòmica i social que travessem, cada cop més gent sent que cal una altra manera de viure. El canvi climàtic no és només un problema tècnic; és el símptoma d'una mirada equivocada sobre el món. La natura no és un magatzem inesgotable, ni un decorat. És la base de la vida, també de la nostra. Aquesta és la idea central de la biosofia: una saviesa que parteix de la vida com a valor fonamental.

La paraula és nova, *bios* vol dir vida, *sofia*, saviesa, però el seu sentit és antic i proper. Molts ja practiquen la biosofia sense anomenar-la així. Quan un pagès del Pla de Bages estima i cuida la seva terra, quan una mestra ensenya a tenir cura del medi, o quan algú defensa el riu Cardener com a bé comú, està actuant com un biòsof. No cal tenir estudis per ser-ne: cal consciència i responsabilitat.

Aquesta mirada no és nostàlgica, sinó necessària. No es tracta de tornar enrere, sinó d'anar endavant amb seny. El progrés no pot seguir ignorant els límits de la biosfera. Cal un canvi cultural profund, que situï la vida, tota la vida, al centre de les decisions personals i col·lectives. Això impli-

ca recuperar valors com l'arrelament, la cura, la mesura. Però també implica repensar l'economia, l'educació i la manera com ocupem el territori.

El biòsof, en aquest context, és qui combina coneixement, respecte i acció. És un agent de transició, un pont entre la ciència i la saviesa quotidiana, entre el present i un futur habitable. És un sembrador de preguntes, un teixidor de vincles i un guia en temps d'emergències. En llocs com el Bages, amb patrimoni natural, agrícola i humà viu, aquest paper pot ser clau. La biosofia ens ofereix un marc per orientar aquesta transformació.

Al Bages, aquest canvi de mirada és perfectament possible. Disposem d'un paisatge agroforestal viu, d'una ciutadania amb memòria rural i d'iniciatives que ja apunten en aquesta direcció. Però cal sistematitzar-ho, donar-hi cos conceptual i traducció operativa. La biosofia pot ser aquest paraigua: una eina de pensament per a un canvi profund. Un canvi que no només és necessari, sinó que és viable i urgent. No és un luxe pensar amb la vida al centre. És una condició de supervivència col·lectiva. I, si més no, una forma més digna d'habitar el món.

NÚRIA ORCERO CAMPRUBÍ

Jordi Sardans
Fotos: Joan Closas

Especialista en Psicologia Clínica, treballa com a psicooncòloga a Althaia, des de 2006. Prèviament va treballar en un Centre de Salut Mental d'Adults (CSMA) i en les unitats d'hospitalització de malalts aguts, trastorns afectius i d'alimentació a l'hospital de Dia del Garraf i als Serveis de Salut Mental a Vilanova i la Geltrú. Professora de Psicooncologia dins del màster de Psicologia General Sanitària de la UVic, n'ha impartit classe en el postgrau d'Uroginecologia per a llevadores d'UManresa i a Medicina de la UVic-UCC.

Essent psicòloga clínica com és que fessis pràctiques a Psiquiatria?

Vaig fer pràctiques al Servei de Psiquiatria de l'hospital de Bellvitge, amb la psicòloga Àngels González i diversos psiquiatres. Em vaig formar, doncs, entre psicòlegs i psiquiatres. Els meus estudis són de psicòloga clínica.

Durant el període de formació quines pràctiques consideres més interessants?

Per a mi era important conèixer tots els diferents tipus de trastorns que hi poden haver en l'àmbit psiquiàtric. Poder visitar persones amb trastorns psicòtics, afectius, d'ansietat, d'alimentació, de control d'impulsos o de personalitat, em donava l'oportunitat d'entendre i tenir una visió àmplia de la patologia i del seu tractament. Com més casos podia veure, millor.

Quina ha estat la teva experiència com a tècnica pericial en l'àmbit de la justícia?

Va ser una cosa que vaig fer de manera puntual i ja fa molts anys. Treballava

en l'àmbit privat i vaig haver de tramitar algun cas de peritatge, però em sentia insegura en aquest entorn i vaig decidir fer un postgrau per tenir-ne més coneixements.

Trastorns
Quins problemes són més habituals en l'Assistència de Salut Mental?

La meua experiència durant aquests últims 19 anys és en el món de l'oncologia i et puc comentar que durant la meua estada a l'hospital de dia els trastorns més habituals eren els de l'estat d'ànim, d'ansietat o adaptatius. En l'actualitat, pel que comentem amb

«Les persones al final de la vida es penedeixen de no haver-se permès ser més felices»

companys de professió, també són habituals, entre d'altres, els trastorns de la personalitat, els de la conducta alimentària o les addiccions.

Els malalts aguts poden afectar la psicologia dels professionals?

Evidentment que ens poden afectar. Hi ha l'anomenat *burn out*, que vol dir estar cremat pel treball, sovint per compassió, en un excés de voler ajudar la persona que pateix en un moment determinat. Ens pot afectar i hauríem de tenir recursos per poder reparar-ho. En l'àmbit personal és important sentir-nos segurs fent la feina,

tenir un entorn favorable, companys amb els quals compartir les preocupacions o les millores dels nostres pacients en el dia a dia, i poder fer activitats gratificants. Tot plegat ens podrà ajudar a treballar millor i a cuidar-nos. Però quan hi ha patiment ens afecta i hem de saber fins on podem arribar. Sovint, tenim el problema de l'excés de feina.

El joc patològic té curació?

Fa molt temps que no em dedico al joc patològic. Vaig treballar en el tractament d'aquest trastorn en l'etapa de formació a l'hospital de Bellvitge fa

molts anys. El joc patològic funciona de manera molt similar a qualsevol altra addicció a substàncies. Més que parlar de cura, parlem de tractament i recuperació. Igual que una persona amb alcoholisme no pot beure sense risc de recaiguda, en el cas del joc patològic tampoc no pot tornar a jugar, encara que sigui de forma aparentment controlada. El risc de recaure és molt alt. El tractament del joc patològic pot ser un procés complex, però és important saber que pots abordar-lo amb bons resultats. La recuperació és possible i sovint passa per un procés que requereix el compromís actiu de la

«El cervell està més dissenyat per garantir la supervivència que per ser feliços»

persona afectada, i el suport per part de professionals i de l'entorn proper.

Quines depressions costen més de tractar?

Hi ha certs subtipus clínics que s'associen a una major complexitat clínica. Aquests quadres solen presentar una resposta terapèutica més limitada, requereixen intervencions especialitzades i multidisciplinàries, i sovint un curs més crònic i un impacte funcional més intens a la vida de la persona. Alguns exemples serien la depressió major amb característiques psicòtiques o aquells casos en què la depressió es combina amb trastorns de personalitat o d'ansietat.

Què s'entén per trastorns de personalitat i com els classifiqueu?

Es classifiquen habitualment en tres grans grups, coneguts com a clústers: A, B i C. Els diferents trastorns de cada clúster tenen uns patrons comuns de comportament i funcionament emocional. Al clúster A s'inclouen persones que poden ser percebuts com a estranys, excèntrics o distants i tendeixen a tenir dificultats per establir relacions pròpies. Al clúster B hi podem trobar trastorns on destaquen

emocions molt intenses, sovint d'inestabilitat emocional, dificultats en el control dels impulsos, i en les relacions interpersonals. I al clúster C s'hi engloben els trastorns caracteritzats per la por, la inseguretat, la necessitat de control i l'ansietat. En la meua pràctica clínica, el que observo més sovint són casos en què la persona no encaixa plenament dins d'un únic trastorn de la personalitat, sinó que en presenta tres de diferents tipus. Són quadres mixtos, on es combinen característiques de diferents trastorns.

Els professionals com defineixen les situacions d'estrès?

L'estrès és una resposta natural del cos i de la ment davant factors que percebem com a desafiadors o amenaçadors. Es tracta d'un mecanisme de supervivència que pot ser útil en dosis moderades, ajudar-nos a reaccionar amb rapidesa davant de perills i motivar-nos a complir objectius. Ara bé, quan l'estrès es manté durant massa temps, pot ser perjudicial perquè el nostre organisme no està preparat per sostenir un estat d'alerta de manera continuada. També cal tenir en compte que l'estrès no depèn únicament de la situació en si mateixa, sinó també

de com la persona la interpreta i dels recursos que percep que té per afrontar-la. El que per a una persona és estressant per a una altra no ho és.

Els traumes condicionen les relacions socials?

Sí, tant si són petits i repetits com d'impacte, afecten a com ens vinculem amb els altres i condicionen. Depèn del tipus de vincle, però el problema és que condiciona la manera de relacionar-te amb els altres i amb tu mateix.

Investigació

Quins són els teus àmbits preferits d'investigació?

La investigació m'agrada molt, especialment quan és pràctica i em connecta amb la realitat clínica; aleshores, per a mi és una invitació a aprofundir en el coneixement. Sempre he tingut curiositat i ganes de saber el perquè de les coses. Ara en aquests moments estem engegant una línia d'investigació a Althaia. Al llarg d'aquests anys hem pogut observar que els tractaments que es donen per al càncer poden provocar déficits cognitius durant el tractament i, tot i que en general milloren, hi ha persones a qui l'afectació els pot persistir durant els dos anys després

de fer tractament i això els pot repercutir en tots els àmbits de la vida, com per exemple a l'hora d'incorporar-se a la feina, o en les relacions interpersonals, en la percepció d'inseguretat, etc. L'objectiu de la nostra investigació és poder valorar si l'entrenament amb un programa de rehabilitació cognitiva de les persones sotmeses a un tractament amb quimioteràpia pot ajudar a millorar aquestes dificultats i facilitar la incorporació de la persona als diferents àmbits de la seva vida com el laboral i social.

Com intervens davant del dol i les pèrdues de familiars?

Més que intervenir, acompanyo. Sovint ja coneixem els familiars perquè els hem anat veient al llarg del procés de la malaltia del càncer de la persona afectada. Escoltem i proporcionem eines a la persona que està passant per aquest procés dolorós per treballar emocions, donar significat a la pèrdua i ajudar a reconstruir la vida després de la pèrdua. Dins del dol la persona passa per diverses etapes que de vegades no s'entenen i ajuda tenir informació i entendre-les.

En què consisteix el programa d'acompanyament contemplatiu en la mort?

És un programa desenvolupat per acompanyar el pacient a morir en una malaltia terminal. És un tipus d'intervenció de vegades basada en el no saber, perquè nosaltres no hem estat mai en una situació com aquesta. Acompanyem veient com podem ajudar aquesta persona i la família a passar per aquesta situació de la millor manera possible.

Què és el *mindfulness* i com s'aplica en els diferents trastorns psicològics?

La paraula *mindfulness* es tradueix habitualment com a atenció plena. Quan vaig arribar a l'àmbit de la Psicooncologia, durant el curs 2006-2007 i procedent de la Salut Mental, vaig adonar-me que em faltaven eines per comprendre i abordar amb profunditat el patiment humà, i va ser aleshores quan vaig descobrir el *mindfulness*. Es tracta d'un enfocament que, dins la Psicologia forma part de les anomenades teràpies de tercera generació i

que s'utilitza en el tractament de diversos trastorns psiquiàtrics. Sovint, patim anticipadament: patim per allò que creiem que pot passar, per la por de patir. Aquest funcionament mental ens fa viure el malestar abans que realment es produeixi. L'atenció plena ens convida a sortir d'aquest patró, a estar presents en l'ara i aquí, i a connectar amb l'experiència real del moment, no amb la que projectem o temem. La pràctica de la meditació ens ajuda a adonar-nos dels hàbits mentals que ens dificulten l'adaptació a les situacions difícils.

Psicooncòloga

Quina és la teva feina com a psicooncòloga?

La Psicooncologia és una subespecialitat dins de la Psicologia. Requereix conèixer els tractaments i els efectes que provoquen. La meua feina consisteix a oferir suport emocional i psicològic, tant a la persona afectada d'un càncer com als seus familiars en un moment d'alt impacte i posteriorment, en el decurs del procés. És freqüent que la intervenció psicològica sigui justament quan finalitza el tractament actiu, perquè és quan la persona pot pensar sobre tot el que ha passat i de vegades és el moment de fer canvis importants en les seves vides. La persona se sent segura quan controla, així que hem de donar eines o potenciar les que tenen perquè pugui augmentar la sensació de control. No tothom requereix atenció psicooncòlogica, però es calcula que entre el 30 i el 40% de la població afectada per un càncer o els familiars la necessiten.

Tots pateixen conseqüències semblants o hi ha diferents graus d'afectació i recuperació?

Cada vegada els tractaments estan més personalitzats, es tenen en compte diferents factors com poden ser tipus de càncer, la localització, l'estadi en què es troba i, actualment, també les característiques moleculars, i en funció de tot això es tria el tractament. Segons com sigui aquest tractament hi haurà uns efectes o uns altres. El que he anat veient al llarg dels anys és que cada vegada els tractaments són més específics i provoquen menys toxicitat.

Què són els abordatges grupals?

Generalment, el fet de sentir que pertanys a un grup ajuda a no sentir-te sol: és el que es coneix com la *humanitat compartida*. Vam començar a fer grups psicoeducatius adreçats a les persones amb càncer de mama, però es va veure que moltes altres persones en quedaven excloses. Per aquest motiu es va començar a pensar quin seria el millor abordatge per poder ampliar-ho a totes les persones amb qualsevol mena de càncer, sense importar el tipus ni l'estadi. Des del 2012 les teràpies grupals al servei d'Oncologia es basen en un programa de *mindfulness*, que aporta eines per millorar els hàbits mentals i gestionar millor l'estrès i les incerteses produïdes per la malaltia.

Quins problemes presenten els llargs supervivents de càncer?

No m'agrada gaire la paraula supervivent, però de moment no en tenim una altra. I sí que els tractaments realitzats poden provocar seqüeles a curt, mitjà o llarg termini. Els efectes de les intervencions quirúrgiques i dels diferents tractaments que reben per tractar o prevenir una recidiva poden provocar dolor, incontinències, fecals o urinàries segons les zones intervingudes, menopauses provocades en dones cada vegada més joves, problemes sexuals, insomni, dèficits cognitius o fatiga. També pot tenir conseqüències en l'estat d'ànim, com ara viure amb por per una possible recaiguda. I, segons les seqüeles, tenir dificultats en l'àmbit laboral, social i econòmic. Per tant, també mirem la manera com podem ajudar a donar solucions des de diferents especialitats, per ajudar a millorar aquests símptomes. Estem treballant per identificar quines són les necessitats de les persones supervivents de càncer per poder dissenyar intervencions que els ajudin a millorar la qualitat de vida.

Com afecten els aspectes psicosocials d'aquestes persones?

Segons els efectes secundaris dels tractaments rebuts i les limitacions que els provoquin poden presentar diferents conseqüències a nivell psicosocial. En finalitzar el tractament sol ser necessari un temps de recuperació

per tornar a poder tenir l'activitat que feien abans. Sovint no estan en les millors condicions per reincorporar-se al lloc de treball, segurament si pogués ser de manera més gradual s'adaptarien millor. Segons les seqüeles, hi ha persones que han de fer canvis laborals importants i malauradament he vist algun acomiadament que no hauria d'haver-se produït. A tot plegat s'hi poden afegir dificultats econòmiques si els ingressos es redueixen de manera significativa.

De què es penedeixen les persones quan estan al final de la seva vida?
L'australiana Bronnie Ware, en el lli-

bre *Els cinc manaments per tenir una vida plena*, els explica: desitjaria haver tingut el coratge de viure la vida que hagués volgut fer, desitjaria no haver treballat tant, desitjaria haver tingut el valor d'expressar els meus sentiments, desitjaria haver estat més en contacte amb els meus amics i desitjaria que tant de bo m'hagués permès ser més feliç.

Això ens fa pensar que hem d'estar més atents a com vivim el dia a dia, de manera que pugui ser el més plena possible, coherent amb nosaltres, disminuir la por sobretot al que diran i augmentar l'autoconfiança.

Darrerament, també t'has format en neurociència?

Quan estudiava Psicologia, sempre deia que volia entendre com funcionava el cervell. Arran del contacte amb el *mindfulness* vaig també descobrir l'embranchida que han agafat les neurociències, de manera que vaig fer-ne un curs per aprofundir-hi. És un tema que em fascina i en la mesura que pugui seguiré formant-me en aquesta línia. Entendre, entre moltes altres coses, que el cervell està més dissenyat per garantir la supervivència que per ser feliços ens pot ajudar a entendre'ns millor i poder millorar el nostre benestar emocional.

el perfil

Núria Orcero Camprubí va néixer a Manresa el 3 de juny de 1969. La mare, Milagros, és de Manresa i va treballar de brodadora, i el pare, Josep, nascut a Toledo, va venir amb la seva família als 8 anys i professionalment va treballar a la Pirelli. La Núria va començar a anar a escola al Liceu Infantil del carrer Verdaguer, on va fer fins a primer d'EGB. Després va continuar els estudis fins a vuitè a l'Oms i de Prat, d'on va passar a fer BUP i COU a l'institut Lluís de Peguera. Als 18 anys va entrar a Xàldiga: «Va ser un temps divertit i de descoberta, que em va permetre conèixer molta gent i fer una colla d'amics amb qui encara mantinc relació».

El 1987 inicia la carrera de Psicologia a la UB i es llicencia en Psicologia Clínica el 1992. Del 1992 al 1998 es forma com a psicòloga assistent a Bellvitge, amb rotacions pels diferents serveis passant per les unitats d'hospitalització de malalts aguts, a les unitats de trastorns afectius, de joc patològic, de trastorns de l'alimentació i de psicologia d'enllaç. Paral·lelament, el curs 1995-1996 fa un postgrau de Psicogeriatría Clínica a la UB, dirigit per Carme Junqué. De 1996 al 1998 fa els cursos de doctorat, amb l'avaluació psicològica de persones i valoració d'intervencions, amb una tesina sobre *Trastorns de personalitat en les depressions endògenes*. El curs 2000-2001 fa un postgrau de capacita- ción en peritaje judicial psicològic davant els tribunals de justícia. El 2017-2018 fa la formació en Intervenció en dol i pèrdues, a l'Institut de Psicoteràpia Integrativa Racional (IPIR). I el 2024 fa el programa d'Acompanyament Contemplatiu en la Mort, impartit per Sílvia Fernández Campos. Pel que fa a la formació avançada s'ha especialitzat en l'aplicació de *mindfulness* als trastorns psicològics.

Professionalment inicia la seva experiència laboral en l'àmbit clínic del 1998 fins al 2006, treballant com a psicòloga clínica i de consulta psiquiàtrica. Del desembre del 2001 al 2005, exerceix de psicòloga clínica a l'hospital de

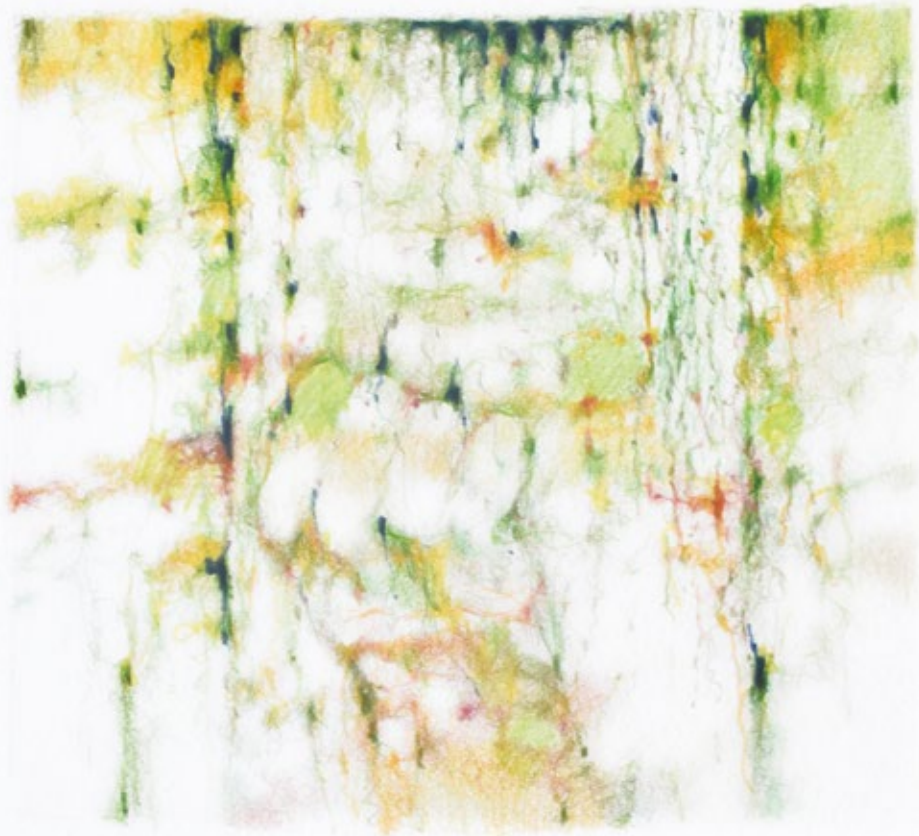

Dia del Garraf i dins del Servei de Salut Mental de Sant Joan de Déu de Vilanova i la Geltrú. El curs 2005-2006 fa de psicòloga adjunta en el programa d'Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva d'Althaia. Des del 2006 fins avui treballa com a psicooncòloga a l'esmentada xarxa d'Althaia, que fins el març del 2020 era compartida amb el Consorci Hospitalari de Vic. Pel que fa a la docència, del 2016 al 2021 ha estat professora de l'assignatura de Psicooncologia dins del màster de Psicologia General Sanitària de la UVic-UCC. El curs 2022-2023 va impartir classe de Psicooncologia dins dels postgrau d'Uroginecologia per a llevadores d'UManresa. El curs 24-25 fa classes de Psicooncologia a Medicina de la UVic-UCC. Entre les seves publicacions cal remarcar *Gender differences in clinical and social functioning in a sample of delusional disorder outpatients*, amb d'altres professionals, a Schizophrenia Research (2006). I *Consideracions etiològiques en el trastorn delirant*, amb E. Portugal i N. González. Aula Médica de Psiquiatria, 2004.

cultura

quadern obert

Josep Morral

Amb mà distreta,
en passar, he tocat l'arbre.
Ara em contesta

Agustí Bartra

Marika Vila-Joaquim Noguero, el còmic també és cosa de dones

Jordi Estrada
Foto: Aida Tudó Esteller

El periodista cultural manresà, i bon coneixedor del món de la il·lustració i el còmic, Joaquim Noguero conversa amb Marika Vila, un referent en el còmic amb nom de dona. Autora gràfica, activista i investigadora, Vila és la inspiradora i curadora de l'exposició *Cossos que parlen* que es podrà veure fins al 13 de juliol, al Centre Cultural del Casino.

Vila: L'exposició sorgeix de la meua tesi doctoral (*Desokupar el cos*, 2017) i la tesi neix del fet que durant la meua vida professional no vaig tenir referents femenins, malgrat que el cos de la dona sempre havia estat present en el còmic com a icona de l'atractiu femení, una *representació* que no ens ha representat en absolut a les dones reals, sinó que més aviat ens ha expulsat del discurs canònic fet per homes i dirigit als homes. Érem un cos sense veu. Les poques autores que hi havia no ho teníem gens fàcil. En el còmic infantil sí que hi eren, però generalment només com a il·lustradores. En la defensa del còmic transgressor contra la dictadura, des d'un punt de vista autoral i adult, la dona no hi tenia espai. En canvi el seu cos era prevalent, icònic. Això em va dur a escriure un primer article, el 1977, a la revista *Totem* (*Mujer, objeto y sujeto del còmic*), on ja deia que som objecte del còmic, però no se'ns vol com a subjecte, i a partir d'aquí vaig començar una investigació que ha modelat tot el que he fet i que he acabat incorporant a la Universitat de Barcelona, amb conceptes nous com l'artefacte *Dona* a *El cos okupat*. Fent la tesi vaig descobrir com varien les representacions del cos. Primer vaig desmuntar que existeixi un dibuix masculí i un dibuix femení. En tot cas, hi ha uns trets culturals que diuen: això és masculí i això és femení. Si és dolcet, rosset i simple, és femení; si és fort, té contingut i és potent, és masculí.

Noguero: El que m'agrada del teu discurs és que parteix d'una posició personal absolutament lligada a la teua trajectòria com a artista. Ser lateral t'obliga a trencar amb els

estereotips que havies patit tu mateixa, quan et deien que havies de fer còmic romàntic dins una imatge edulcorada i fleuma de la dona. Això o sexualitzada.

Vila: Si es dirigia a les dones era fràgil i dependent de la mirada aliena, per educar-la dins un espai petit i privat, i si es dirigia als homes, era sexualitzada i el seu espai era l'univers sencer, però no era el seu espai, sinó l'espai de l'aventura dels homes per guanyar-la com a trofeu. En tota la iconografia dirigida a les noies el cos era reduït a la mínima expressió, però quan el còmic s'adreçava als homes, la imatge creix, s'expandeix, s'hipersexualitza. El còmic sempre ha estat un territori ocupat, construït per la mirada masculina, però això està canviant gràcies a la resiliència activista de les dones.

Noguero: Quan publiqués aquell especial de dones al *Totem* i després fundeu la revista *Trocha/Troya*, ho feu des d'un angle d'expressió propi, alternatiu. Ha estat una constant en tot el segle XX. Les dones es feien empresàries, sense cap home que les manés, o no eren. Núria Espert no hauria pogut fer el paper de *Hamlet* el 1960, si no hagués tingut companyia pròpia.

Vila: Per això ens han beneficiat les noves tecnologies, perquè ens permeten arribar directament a la gent. A l'època de *Trocha/Troya* vam crear una cooperativa perquè volíem recuperar el còmic d'autor i el prestigi del còmic adult. Vam demanar un préstec per muntar una cooperativa, i les dones (érem tres) hi volíem tenir veu pròpia. Després

Marika Vila i Joaquim Noguero a la redacció d'El Pou

de mesos de reunions, encara hi havia qui va dir: «Però les nenes entraran? Però si fan romàntic i infantil!» I un altre, en to paternalista, però ple de bona fe, ens defensava: «És clar que hi han de ser! Són com un ram de flors!» Ens sentíem ignorades. No volíem ser considerades noies maques o simpàtiques, sinó creadores amb tots els ets i uts. I ens vam fer la pregunta clau: què volem dir? Segurament no volíem explicar el mateix que ells. Aquí naixia l'expressió personal de cada una, inevitablement lligada tant a la classe social com al feminisme. Parlàvem de nosaltres mateixes i la nostra veu era denúncia i acció.

Noguero: Als anys setanta diria que el còmic adult se separa en el que, com *Troya* i *Butifarra*, tenia un compromís polític més clar, lligat a les associacions de veïns i als col·lectius socials, i la gent del *Rollo*, més anarquista, però també més assimilable pel sistema pel seu punt hedonista.

Vila: Qui va generar més activisme i va impulsar el sindicalisme vam ser els *polititzats*, tal com ens deien ells pejorativament. Ells, tant els de la línia clara (*El Cairo*) com els de la línia xunga (*Los Tebeos del Rollo/El Víbora*), eren els *underground*, però mentre que a ells els pagaven la revista,

nosaltres ens l'havíem de pagar. *El Víbora* seguia la línia americana de *l'underground*, ignorant totes les dones que hi havia. Isa Feu, Laura P. Vernetti o Marta Guerrero van lluitar per tenir-hi espai i tan sols vam conèixer Trina Robbins, Roberta Gregory o Alice Kominsky fins ben entrats els anys noranta... Des de la ingenuïtat, en canvi, nosaltres miràvem què podíem canviar col·lectivament. El seu era un discurs més individual i hedonista, i el nostre era més polític. Ni millor ni pitjor, amb tots els seus defectes, però compromès amb el llenguatge del còmic i amb el feminisme de les dones que hi participàvem.

Noguero: Una de les teves primeres històries és d'una dona violada a la carretera, mentre en paral·lel veiem la d'una dona forçada a casa seva pel seu marit, només perquè ell en té ganes...

Vila: El violador no té per què ser cap monstre... Pot ser un veí o et teu marit, algú acceptat socialment... que no escolta el NO. El 1977 la llei obligava a satisfer el dret de cuixa del marit, i condemnava l'actitud de la dona violada (fer autoestop, sortir de nit, vestir roba incitadora, etc.). No existia cap llei que protegís les dones.

Rubiralta
 LLIBRERIA
 PAPERERIA des de 1906

C/ Born 24
 08241 Manresa
 Tel. 93 872 41 30

rubiralta24@hotmail.com
 www.llibreriarubiralta.com
 @llibreria_rubiralta

 EDICIONS SELECTES
LLIBRES PARCIR

- Àngel Guimerà, 74
- 08241 Manresa
- Tel. 93 873 38 82
- www.parcir.com
- parcir@parcir.com

Estrada: Estaríeu d'acord amb l'opinió que quan les dones trenqueu un sostre de vidre, aneu molt més enllà d'on hem arribat els homes?

Vila: Jo crec que sí. Quan t'has trobat mancada de tot, amb mil impediments, un cop et saltes les regles ja no tens límit, i aleshores vols construir un discurs sòlid que faci arrelar totes les rebel·lions d'una manera que la societat no normalitzi el contrari. I això només ho podem aconseguir si recuperem les pioneres i donem arrels a aquest espai propi en una societat nova. Els homes també s'hi han de posar, però no per alliberar-nos a nosaltres, sinó per alliberar-nos tots... Homes i dones ens trobem limitats per una educació i una cultura estereotipats. L'autocrítica és necessària perquè res no canvia si no canviem nosaltres.

Noguero: La marginació us ha donat més autoconsciència. Les dones teniu més motius per avançar juntes. Ara no es tracta de recuperar totes les dibuixants d'abans, sinó de valorar quines voleu com a predecessores, no perquè us hagin influït directament, sinó perquè us interessin ara. Ho deia Borges: la tradició te la inventes; tu t'esculls pares i avis.

Vila: Sí, les reconec ara i les mostro per demostrar que hi havia dones que feien còmic, contra les veus que diuen que a les dones no el agradava el còmic. Entraves en una botiga de còmics i et miraven com si fossis un ovni. Era un territori d'homes. Després, un cop dins, n'assumeixes tota la masculinitat? No! És imprescindible canviar de discurs.

Estrada: Diríeu que el còmic genera estereotips o reflecteix els estereotips de la societat?

Noguero: Totes dues coses. Quan Manel Fondevila fa *La parejita* amb totes les seves flaques, el còmic serveix d'eina d'autoconeixement. El problema és quan fa de corrent de transmissió del poder i, per tant, imposa estereotips.

Vila: El còmic és un llenguatge tan expressiu i dinàmic que és molt bo per revoltar-se, però també per manipular. És una més de les eines amb què el poder patriarcal construeix estereotips, com també el cinema, la literatura, les ciències, les lleis... Si el còmic sols fes de mirall, també hauria reflectit la lluita de les dones, però les feministes només hi hem aparegut com a objecte de burla, d'aquí que la majoria s'allunyés del còmic. Dins del col·lectiu feminista, ningú entenia que jo fes còmic, però a mi em semblava que calia reivindicar un canvi en les relacions socials també des d'aquest llenguatge tan especial. És la mateixa actitud amb què reivindico un nom de dona usurpat pel masclisme com a insult. Per això em dic Marika.

lèxic a la manresana

Enclastar

Jaume Puig

En la revista anterior parlàvem de la variant *arrambar*, que és com es diu habitualment a Manresa el verb *arrambar*. Doncs bé, un cas semblant és el d'*enclastar*, que és també una variant dialectal de la forma estàndard *encastar*, que el diccionari normatiu defineix com «fixar (una cosa) en una altra fent-la entrar en part en una cavitat o buit d'aquesta, encastar una instal·lació d'aigua en una paret, encastar una pedra preciosa en or, en argent. Encastar una cuina». O bé «adherir íntimament (una cosa) a una altra. Han encastat perfectament el paper a la paret». I per extensió: «D'una bufetada t'encastaré a la paret».

El nostre diccionari normatiu (DIEC2) no inclou la variant *enclastar*, però sí que ho fan el Gran Diccionari de la Llengua Catalana (GDLC) i el Diccionari Alcover-Moll (DCVB), que recull el mot a Cardona i Solsona, i també

al Penedès. Joan Coromines també parla d'aquesta variant al seu Diccionari Etimològic (DECat). I a Manresa és la forma usual: *enclastar* una instal·lació, *enclastar* el paper a la paret, *enclastar* una bufetada, etc.

Podeu fer arribar les vostres aportacions a elpou@elpou.cat o via Twitter, amb l'etiqueta #bagesisme.

Félix Busquets celebra els 25 anys de director a la Fàbrica Nova (1955)

J. S. Fotografies de Marià Lladó, cedides per un extreballador

Els setmanals de Fàbrica Nova, encarregats, contramestres i majordoms, eren la jerarquia de l'empresa. El 18 de maig de 1955 lliuren un regal al director del grup manresà de Bertrand Serra en complir 25 anys en el càrrec. El barceloní Félix Busquets Oliva, d'esquena (es veu de cara en la imatge de la dreta), rep l'obsequi, un relleu de cuir repujat, amb la FN i altres empreses on havia treballat abans. Començà durant dos anys com a encarregat a Sant Martí de Tous (la Pobla de Claramunt), després quatre anys com a majordom a Filatures Guixà de Sant Quirze de Besora i dos anys com a subdirector a la Filatura de Berenguer Sala, de Bonmatí, a Girona. Després feu de director a la fàbrica de López Ferrer, de Múrcia, 14 anys com a director de Fills Oller i Planells de Barcelona i des del 1930 va dirigir Tèxtils Bertrand Serra. És un dels fundadors de la Cambra de Directors, Majordoms i Encarregats de l'Art Tèxtil de Catalunya. Una curiositat és que malgrat ser l'any 1955, com que es tractava d'un assumpte intern de la fàbrica, el text del regal és en català, malgrat la Dictadura franquista. També cal fer notar un equívoc molt repetit que és citar l'empresa com a Bertrand i Serra, quan la realitat és que en la seva documentació mai no utilitza la *i*. És senzillament, Bertrand Serra. Quan Eusebi Bertrand i Serra era diputat catalanista durant la II República sí que el feia servir personalment, però mai com a empresa. En l'inici s'anomenava Serra Bertrand, però a partir de la següent generació es canvia l'ordre perquè l'amo era fill del matrimoni entre la filla del soci principal, Eusebi Serra, i el secundari, Manuel Bertrand.

Amb Lluís Virós vam comprovar a l'Arxiu Comarcal del Bages els llibres de salaris setmanals, concretament els del 16 i els del 23 de maig, per confrontar els noms dels 41 responsables més ben pagats de les seccions de l'empresa amb els que surten a la fotografia. En aquesta tasca ens han ajudat un dels darrers directius de l'empresa, Miquel Perramon, i el bon coneixedor de la fàbrica Santiago Morros, que ens han confirmat la majoria de noms de la fotografia. A les instal·lacions apareixen a l'esquerra, al costat de Busquets, els sotsdirectors Benvingut Sanmiquel i Santiago Fargas, el més alt amb bigoti. De front, alt i amb camisa fosca, Joan Chico, encarregat de telers automàtics, i a la dreta de la imatge Josep Mauri, de filatura, i el fill Manuel responsable dels electricistes. També hi ha de la secció de preparació de filatura Josep Soler, Narcís Cunill, Enric Gabarrós, Alfons Campos, Lluís Amat, Emili Berga i Emili Oller; de la secció de filatura Joan Bartra, Domingo Arnau, Felipe Vela, Valentí Lleonart, Àngel Perau, Emiliano Luján, Lucas Torras, Gaspar Garcia i José Barón; de preparació de teixit: Antoni Sala, Antoni Bellfill i Celdoni Baraldés; de teixits automàtics, Josep Puigdemívol, Ramon Capelles i Josep Esquius; de filatura aspis, Joaquim Gall, de filatura torçal, Manuel Fernández; també de filatura aspis, Àngel Tulleuda; general, Joan Camps; paletes, Ramon Prat, Ramon Civit i Àngel Farràs, i de tallers i moviment Francesc Campi, Antoni Agustí, Ramon Julià, Francesc Pou, Gonzalo Sánchez i Ramon Aymerich.

MÚSICA. Joana Vilar

Juny suau

El mes de juny arriba tranquil pel que fa a la programació musical, però sempre hi ha ocasions per gaudir de la música en directe. En el marc de la Fira del Vi del Bages, tindrem tres concerts: el primer serà divendres 6 de juny, en la Nit de Picapolls, de la mà del grup Celobert; el següent ens l'oferiran els barcelonins River Omelet, el dissabte 7 de juny, i l'últim serà d'Eva Gonzalez, acompanyada per Josep Munar i Enric Fuster el diumenge 8, per combinar amb tots els vins que ens ofereix la nostra comarca. Tots tres es faran al pati del Casino. A partir del 7 de juny, també comença el cicle *Voilà a la Culla*, amb vermut i vesprades amb música en directe els dijous, divendres, dissabtes i diumenges d'estiu. Per als més clàssics, el dia 13 tindrem un concert d'orgue a la Seu, amb Enrico Viccardi.

TEATRE. Joan Morros

Guimerà per tancar temporada

La programació teatral de la 37a temporada del Kursaal es tancarà amb un muntatge i un repartiment força espectaculars, provinents del Teatre Nacional de Catalunya. Els dies 7 i 8 de juny es podrà veure a la sala gran del Kursaal *L'aranya*, una obra del prolífic Àngel Guimerà, de qui l'any passat vam commemorar el centenari de la seva mort. *L'Aranya* és una tragèdia romàntica que retrata les il·lusions i els desenganys, amors i desamors, fidelitats i traïcions d'una parella amb la incapacitat de tenir fills. Entre els deu actors dalt de l'escenari hi trobem el jove bagenc Ferran Soler. Un bon final de temporada que, com en totes les obres del Toc de Teatre, els menors de trenta anys poden veure per només 6 euros.

ART. Maria Camp

3 propostes singulars

Us proposem visitar tres exposicions a tres llocs ben singulars. No són sales d'exposicions, però són espais actius que inclouen l'art en les seves propostes. Comencem a Navarces, a la llibreria La Tempesta, on podeu trobar l'obra d'Eli Salat, sota el títol *Empremtes*, fins al 15 de juny. El seu treball que ens remet a les seves reflexions entorn el concepte d'empremta. La segona proposta la trobareu al Tercer Segona, a ca la Buresa de Manresa, fins al 30 de juny: *HÖK: Art, Cultura i Rebellia*, una immersió visual i crítica a la influència de les marques, el poder de la imatge i la construcció d'identitats visuals a través de la mirada vibrant de Hök Artist. I la tercera, també a Manresa, és al MoMa Espai Cultural. Es tracta de l'exposició *L'art d'il·lustrar: retrospectiva d'un ofici*, d'Isaac Bosch, col·laborador d'aquesta revista, fins al 23 de juliol. Un homenatge al fet d'il·lustrar i a l'univers que s'amaga darrera cada creació: la mà experta, la ment creativa, la interpretació de realitats, la síntesi, la capacitat de comunicar...

VINS

Gerard Escudé Duran,
enòleg de Collbaix

Singular Blanc VFQ 2019

Esteu davant d'un vi fruit de la supervivència, fruit d'una vinya única que durant més de cent anys ha vist passar la vida i la gent del territori. Aquests ceps han viscut història i en formen part. El besavi del Josep M. Claret la va plantar, al capdamunt d'un turonet a tocar de la masia familiar, el 1910. Vinya de macabeu i sumoll, amb ceps esvelts i recargolats, majestuosos i alhora delicats. Raïms escassos però concentrats, mostren l'energia acumulada al llarg del temps. En tastar-lo descobrireu un vi concentrat, ric en

matisos i complexitat, amb fruita madura i seca, que us portarà al paisatge d'on surt, una vinya vella de debò, on conviuen fruiters i oliveres, amb bosc. Una vinya única que mereix el reconeixement de Vi de Finca Qualificada (VFQ), el quart de la DO Pla de Bages. Gaudiu-ne... sense presses, s'ho mereix.

Preu de venda: 32,43 euros

El Casino

Lluís Virós

Al mig del primer tram del Passeig, en un solar enorme, destaca el Casino. La zona es va urbanitzar entre els darrers vint anys del segle XIX i els deu primers del XX amb una barreja curiosa d'indústries, habitatges burgesos i locals de lleure com aquest Casino dels Senyors, representatiu de la burgesia local. És una obra d'Ignasi Oms i Ponsa iniciada el 1906, en la seva etapa modernista, i acabada després de la seva mort, el 1914, per Josep Firmat, que no va poder respectar plenament el projecte original per problemes de pressupost. Va modificar l'entresol el 1917 per instal·lar-hi un bar i el 1919 s'inaugurà la terrassa que dona al Passeig. El Casino començà una lenta decadència a partir de la Guerra Civil fins que els propietaris van intentar enderrocar-lo per construir-hi habitatges el 1972. Després d'un llarg litigi i que es declarés monument d'interès local i provincial, la Diputació va encarregar a l'arquitecte Antoni González que restaurés les cobertes i les esquerdes i es va restaurar i reformar el 1997, a cura de Josep Emili Hernández-Cros, per a la instal·lació de la biblioteca pública i de l'Àrea de Cultura de l'Ajuntament.

És de grans dimensions, amb la façana alineada al Passeig, de planta rectangular i simètrica amb semisoterrani, entresol i principal. Està format per tres cossos, el central més destacat, articulat per dues escales situades als costats d'aquest cos central, que s'avança formant una tribuna

semicircular. Les façanes són de composició simètrica, la principal dona a una terrassa situada sobre el Passeig i la posterior està envoltada per un jardí amb arbres exòtics i una pista de tennis. Tot i que la decoració no es va acabar d'acord amb el projecte original i hi falten dos llanternons sobre columnes dibuixats per Oms, és molt rica, amb elements de tipus historicista, classicista i floral. Hi destaquen els finestrals geminats, arcs diversos amb predomini dels de mig punt, acroteris amb garlandes de pedra o els capitells i balcons amb boniques decoracions florals i, finalment, la riquesa de les cobertes amb dues cúpules amb teules en forma d'escates de ceràmica vidriada. El catàleg de Manresa protegeix l'edifici de manera integral per la importància històrica i artística, representativa del modernisme a la ciutat. A més, es considera una referència del paisatge urbà i una de les obres més importants d'Ignasi Oms. Fins al Franquisme, fou un club social privat per al lleure de la burgesia local, amb instal·lacions esportives, sales per a reunions i espectacles.

PER SABER-NE MÉS:

- BARAUT, Antoni; BOVER, Immaculada, *El Modernisme al Bages*. Revista Dovella. núm. 3 Desembre, 1981.

- LACUESTA, Raquel, *Ignasi Oms i Ponsa, arquitecte: la consolidació del modernisme terra endins*, Delegació del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya a Manresa i Angle Editorial, Manresa, 2009.

Llorenç Capdevila

Candel i Sinca

Quan un escriptor emprèn el projecte d'escriure una biografia, segurament la seva pròpia història queda, a partir d'aquell moment, lligada a la del biografat. Quan Genís Sinca, l'any 2001, va visitar per primera vegada Paco Candel al barri de Can Tunis amb la intenció de recrear la seva història, no compto que s'imaginés que aquell projecte, que acabaria amb la publicació de *La providència es diu Paco* (La Magrana, 2008) un any després de la mort de Candel, el portaria, vint-i-cinc anys més tard, a comissariar els actes de commemoració del centenari de l'autor d'*Els altres catalans* i *Donde la ciudad pierde su nombre*.

La història de la literatura és plena d'estranyes parelles. La formada pel novel·lista que millor i més exhaustivament va retratar el fenomen migratori durant la segona meitat del segle XX i el periodista manresà que s'ha convertit en un dels més brillants autors de biografies de la literatura catalana no sé si és estranya, però, des del dia que Sinca va fer la primera visita a Candel, estava destinada a fructificar amb un llibre tan interessant com l'esmentat, que ara podem recuperar, reeditat per Comanegra, amb el títol *Candel. Vida de Paco Candel, la màquina d'escriure* (2025).

I és que quan escriu una biografia, Sinca no es limita a fer un recull de to enciclopèdic amb episodis més o menys rellevants, anècdotes i obres destacades del biografat. El manresà té molt clar que l'objectiu és captar i transmetre l'essència (l'ànima!) d'aquell a qui pretén retratar. En el cas de Candel, un personatge únic i inclassificable, ho aconsegueix quan s'adona que l'antunenc, més que no pas parlant d'ell, es deixa anar quan parla dels altres, dels amics, col·laboradors o còmplices com el doctor Ribas, mossèn Cuspinera o el crític teatral Xavier Fàbregas. I Sinca sap anar posant esquers per treure el màxim rendiment de les converses.

El llibre de Sinca, escrit amb la sensibilitat literària que ja li coneixem, és la història d'un escriptor vocacional, però també, com la mateixa obra literària de Candel, el retrat d'una època, d'un barri i de la seva gent, i d'un fenomen (la immigració dels anys 50 i 60) que va configurar la Catalunya que hem conegut els de la nostra generació.

Joaquim Noguero

Per ser Marika

La repetició desgasta. Passa en l'art i en la vida. Passa amb l'aigua sobre la roca i passa amb la tempesta de sorra que pica una façana. Hi ha monòtones polideses que són de cansament. Ho diu la ciència. En neurologia se sap que la rèplica perllongada d'un mateix estímul disminueix la capacitat de resposta. Ho diu, també, l'experiència i s'estén al més domèstic. «El sexe dins el matrimoni?», dirà algú. Passa amb tot. Amb els medicaments i la necessitat d'augmentar la dosi o de disminuir-la. Amb la veu d'un ponent enmig de la conferència, quan tant crida la nostra atenció la via del crit sobtat com un silenci o el xiuxiueig. Importa el canvi, la sorpresa. La repetició automatitza l'escolta –la fossilitza–, així que per recuperar la nostra atenció –deien els formalistes russos– les formes es veuen obligades a omplir-se de continguts nous i els vells continguts, a capgirar i rebregar d'altres formes. La cultura de debò destarota. Desconcerta.

Al anys setanta, en les exploracions farcides de curiositat de la dibuixant i teòrica Marika Vila (Barcelona, 1949), les formes es renovaven en mans de gent jove que aprenia a dir-se. Dir-se en femení era nou. I per ocupar l'espai que ningú els havia guardat, les dones s'havien de fer una habitació pròpia dins cada gènere, cada ofici, cada espai. Fins i tot un nom pot ser bandera de l'orgull. Maica? Maria del Carme? No, Marika. Treballava amb mascles, i no era cap *flirt* ni feia d'ells. Aleshores, «tu que ets? Marika?». Si pretenien insultar-la, anaven servits. Per Duchamp i per Warhol ella sabia l'ús que podia donar al fòtil més gastat, igual que Magritte li havia ensenyat el valor convencional d'un nom. Les paraules gastades, les podem empoderar. Cada cop que firmava Marika, el malnom perdia capacitat d'insult. «Marika!», la saluda l'alcalde, amb la mateixa alegria d'aquella paròdia dels Morancos de *Dragostea din tei*, l'èxit *eurodance* del grup moldau O-Zone. «Marika qui, Marika tu, Marika jo, Marika, ha ha», deien. «Valor, valor, pensa-ho, és la teva vida i, si diuen, doncs que diguin», cantaven, mentre la tornada fa «ploma, ploma, ei», empoderats tots per l'exemple de l'artista. Una donassa que escriu i dibuixa i pensa en gran: Marika Vila.

Etiques Torres

EL CUL DEL POU

MANRESA, A COP DE PEDAL

La ciutat és a punt d'estrenar el servei de lloguer de bicicletes

La xarxa del carril bici a Manresa s'ha anat eixamplant i escurçant en funció dels diferents plantejaments de mobilitat que han passat pels despatxos de l'Ajuntament. Hi va haver una època de molt furor, especialment a les vies a tocar de l'anella verda, però en les zones de més al centre, el pes del cotxe i l'aparcament sempre s'acabava imposant a l'espai per a les bicis. De fet, l'ús de la bicicleta clàssica a la nostra ciutat sempre ha representat un problema a causa d'una orografia de pujades i baixades capaç de rebentar els bessons als ciclistes més ben preparats. Ara, amb la consolidació de les bicis elèctriques, que faciliten la pedalada quan la cosa va costa amunt, tot plegat és més senzill i ha arribat també el moment que la ciutat tiri endavant la licitació d'un servei de lloguer de bicicletes.

El nom escollit és una fusió de la característica fórmula manresana de dir la forma verbal *vaig* (pronunciat com a *vaic*), amb el terme anglès *bike*. I, és clar, la frase que volen que es posi de moda als regidors Carles Garcia i Joan Vila és "Baik amb bici". El projecte del servei està valorat en 590.000 euros, que es financen amb una subvenció dels Plans de Sostenibilitat Turística en Destí dels fons europeus Next Generation que, dit sigui de passada, a Manresa estan empenyent moltíssimes iniciatives. Només faltaria deixar a punt les diferents zones d'aparcament –la central serà a la plaça Bages– i començar a creure's que a Manresa es pot circular amb bicicleta sense haver-se de jugar la vida, especialment al centre i en els carrers on el trànsit rodat no acaba d'estar pacificat.

Ai Sixena, quina pena,
fa la Franja d'Aragó;
no per la gent de la terra
sinó l'Administració.
¿A l'anticatalanisme
haurem de dar la raó?
De la llengua compartida
no volen saber-ne res
i fins neguen l'evidència
de la història i el seu pes.
¿D'haver salvat les pintures
hem de demanar perdó?
¿Com és que parlen d'espòli
i no de salvació
del fanatisme anarquista
en temps de revolució
d'una obra de l'art romànic,
que avui no té parangó?
Si resulta que el Guernica
de Madrid no pot sortir
perquè es desballestaria,
¿com pot ser que diguin sí
a traslladar unes pintures
quan pot ser la seva fi?
¿I què fan els que ens governen?
Resoldran la situació?
De moment en aquest tema
tan sols fan el ploricó.
I quin paper tan indigne,
tan miserable i galdós,
han fet Vox i PP, a Europa.
Són un cas escandalós.
El seu concepte d'Espanya,
exclusiu i imperial
de domini de Castella,
s'engrandeix quan ens fan mal
no permetent que les llengües
que hi ha a l'Estat espanyol
surtin del mal pas on eren
quan cantàvem «Cara al sol».
Una llengua i una pàtria
que és la seva, el castellà.
Fan, si fa no fa, com França
que no ens permet de parlar
a la Casa de la Vila,
en els plens, en català.
Si això és «liberté»
que vagin a fer la mà!
Que somiem impossibles?
Que tot té un cost i té un preu?
Amb molt menys dret, amb el brèxit,
el Parlament Europeu
parla anglès, ja que Anglaterra
no hi posa el peu ni hi té veu.
No vulguem ser com pretenen
una llengua de museu.

El pelegrí

Suat i esbufegant, va ser l'últim d'arribar, però ell no ho sabia. Ni sabia que es feia una marxa, ni què era una marxa, ni encara menys que es deia la Marxa del Pelegrí. El concepte *marxa* encara no formava part de la mentalitat d'un home del segle XVI. Tampoc s'esperava que en arribant a la ciutat una gentada el rebria als crits de «Vinga, Vinga!, que se'ns farà de nit!», «T'has equivocat de dia! Que això no és la fira de l'Aixada!», ni que l'estirarien en un catre on una noia li faria un massatge a les cames. Va agrair l'entrepà de botifarra que li van donar, però no va acabar d'entendre què li deien quan va sentir en l'idioma autòcton: «I ara, a la dutxa!», ni per què el van posar a estovar sota un raig d'aigua violenta. Despullat de la seva estimada i pudent vestimenta de roba de sac, polit i curiós, acabava de caure en mans dels serveis socials.

Tot havia començat unes hores abans quan, ranquejant, havia sortit de nit de Montserrat i va enfilel el camí dels degotalls per arribar al que va identificar com a monestir de Santa Cecília, on va seure sota el porxo de l'entrada de l'església a contemplar com les primeres llums del Sol anaven il·luminant el cel. Assegut i bocabadat davant de l'espectacle diví, va veure com un ésser vestit amb un gipó de colors extravagants, una calça curta cobrint-li les parts i amb els peus empresonats per una matèria sobrenatural, va passar rabent pel seu davant, i després un altre i un altre, una corrua, molts, una filera interminable. Tots propulsats per aquells artefactes indescriptibles. Era la primera d'una sèrie de visions que canviarien la història del món: els heralds del cel li mostraven el camí de la salvació. Decidit, es va aixecar en estat d'èxtasi per seguir-los i va començar a caminar tan de pressa com podia, que era molt poc. Tothom li passava al davant. Amb el transcórrer de les hores, l'edat d'aquella legió d'ànimes marxaires que l'avançava era més elevada i el caminar més feixuc. Els darrers el van passar just després del pont d'entrada a la ciutat, amb els peus llagats, panteixant com moribunds i maleint no sé què de no haver entrenat prou.

I així, sol i guarnit amb roba de sac i espadenyes gastades, va enfilel la baixada del Pòpul per atènyer una població a la qual donaria fama arreu del món. Manresa, ciutat de visionaris.

JOEL LLIRÓ, HERÈNCIA I COMPROMÍS DES DE LA BATERIA

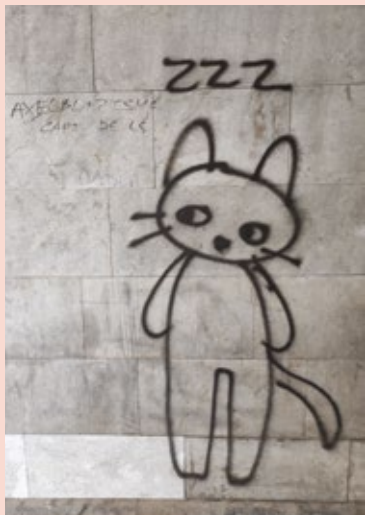

Quan Joel Lloró Nadeu va néixer l'any 1974 ja em va deixar fet l'article: la seva seria una vida entre plats, baquetes i bombos. És clar que abans va haver de passar per la Flama, on treballava de mestra la seva mare i, després, fer el batxillerat experimental al Peguera. I com que ciències i matemàtiques se li feien costa amunt, ben aviat es va abocar en àmbits més artístics, combinant fotografia i música. Ara bé, si darrere la fotografia hi havia la influència del pare, la música tenia encara arrels més pregones: l'avi, Estanislau Nadeu Valls, va ser un dels primers bateries de Manresa, des d'abans de la guerra, i ho va ser de l'Orquestra Remembrança fins a les acaballes del segle XX! I també el seu oncle Josep havia estat el bateria de moltes festes populars. Ras i curt, que el Joel a tretze anys es va posar a estudiar bateria a l'Esclat, amb en Lluís Ribalta. I si encara el temptava un itinerari fotogràfic, la mort de l'avi li va resoldre la tria: definitivament, seria músic. El temps li ensenyarà que això vol dir també saber de comptabilitat i xarxes socials, carregar equips de so o bé escombrar el local d'assaig. Fins i tot destinar hores a la docència per garantir-se el sou... Però tornem al jove Joel: després de vuit cursos a l'Esclat passa al Taller de Músics, a Barcelona, aprenent sobretot percussió, música llatina i jazz mentre que, professionalment, comença a fer de fotògraf per Regió7, sota el mestratge de Salvador Redó. Fins i tot aprofita els desplaçaments a Barcelona per fer un primer curs a la Institució d'Estudis Fotogràfics de Catalunya, «però sentia que hi perdia el temps». Encara més: els primers bolos que va fer li comportaven seriosos desajustos horaris. «Quan vas a cobrir un partit de futbol i arribes que ja s'ha acabat t'adones que no ho fas del tot bé...». Es capbussa, doncs, en la música, practicant més de cinc hores diàries durant un

parell d'anys, mentre ja tocava amb la banda Masos Rònecs. Tots amics de la infantesa: Òscar Castellà, Enric Mieza, Sergi Oms, Oriol Torras i Roger Fonts. «Tocàvem des de l'institut, als noranta. I vam guanyar concursos d'ska, de rock o de música progressiva, amb gralla, molt abans que els d'Obrint Pas!» Els Masos duren fins que té 21 anys, i aleshores s'imposa la feina a l'Orquestra Mitjanit, però conservant sempre llaços: «Al Correfoc de l'agost passat, quan la Mitjanit va tornar a l'escenari després de tretze anys d'absència, la interpretació dels temes *La Plaça*, *Moscada* i *De vacances* encara va ser amb la colla dels Masos Rònecs!». El cas és que l'Orquestra Mitjanit ha complert trenta anys, fruit d'una cooperativa inicial que va anar perdent socis «fins que em vaig quedar sol portant el barco». Actuen arreu dels Països Catalans, inclòs el costat francès, Andorra i la Franja, i sumen set músics i un tècnic capaços de fer una seixantena llarga d'actuacions anuals. «Per la Mitjanit ja hi ha passat més de 50 músics, i jo porto més de 2.000 concerts!». La meitat del repertori és volgutament en català i la resta combina castellà, francès, anglès i italià, en allò que el Joel defineix com la voluntat de dignificar la indústria musical catalana, més enllà dels habituals temes de moda versionats. «Nosaltres ens adrecem a un públic més ampli, amb temes nostrats, alegres o reivindicatius, i sense defugir la responsabilitat que tenim com a artistes a dalt d'un escenari». Un tarannà que no es vol quedar amb les habituals ofertes d'estiu, i per il·lustrar-ho amolla tres temes a tall d'exemple: «*La flama*, d'Obrint Pas. *No hay tregua*, de Barricada, i també el *Coti x coti* que fon sardana i reggeton!». Ara, superada la cinquantena, el Joel es fa gran treballant de costat amb gent més jove amb la voluntat de transmetre aquest compromís. «I m'agrada, perquè això em manté despert, actiu i connectat amb el món».

REINCIDÈNCIA GRAFITERA

S'ha parlat molt de la reincidència delinqüencial, però molt poc dels grafits que es propaguen a tongades. Sense tirar més enrere, el lector recordarà la plaga d'YNDAs que fa uns anys va inundar parets, persianes de garatges i botigues, ponts, rotondes... La broma va durar cinc anys, fins que, gràcies a una investigació grafològica, se'n va descobrir la identitat. No es tractava de cap periodista d'*OkDiario*, ni de cap immigrant sense papers, ni cap missatge ocult incitant a la jihad islàmica. No fa pas tant va aparèixer (i encara se'n poden veure) un munt de pintades amb un mateix nom, JORDINA, en què la vocal final figura encerclada, a manera de símbol anarquista. Que l'amor és una utopia ho deu saber bé l'anònim grafiter que ho expressa guixant les parets amb el suc de la carbassa amorosa. Últimament, però, són els gats els que poblen les parets del barri antic, mirant sempre a dreta o esquerre, com qui és a punt de travessar el carrer. Uns carrers d'on -cosa curiosa- fa dies que han desaparegut els gats sense llar que hi transitaven reincidentment.

BUGADA AL POU

PÀRQUING DEL POBLE

Que a Manresa falten pàrquings és un d'aquells tòpics que s'arrosseguen des que es va inventar el sis-cents. Ara bé, potser sí que hi ha barris amb més mancances, barris populars com el de la Sagrada Família, amb edificis que es van construir sense l'obligatorietat d'un pàrquing i que deixar-hi el cotxe és sempre difícil. Per això, i com que la pressió automobilística mai no ha parat de créixer, algú va decidir guanyar el pàrquing que l'Ajuntament no proporciona. Una mena d'okupes del volant: el solar del capdamunt de la carretera del Pont de Vilomara, que ja havia estat resseguit amb una rasa per evitar els saltamarges de l'asfalt, ha vist com algú, discretament, ha anat omplint el forat des del carrer Pilar Bertran fins aconseguir un pas. I aleshores, quina satisfacció deixar-hi el cotxe! De primer només se'n sortien els 4x4 però a hores d'ara ja es pot dir que els sis-cents i tot hi passarien! No sé què durarà, però el que em comenta el meu informador discret és que, ara com ara, cada dia és més ple!

LES RONDES DEL VI

No sempre tenim l'oportunitat de veure els nostres companys fent el carallot pels carrers i places de Manresa. Però ens ha fet gràcia aquesta instantània de la festa d'aniversari de la Residència d'Avis Sagrada Família on es veuen Rosend Coll -habitual de l'acordió i la gresca- i Ramon Fontntdevila cantant a duo les Rondes del vi, i acompanyats pel grup Les Argelagues.

NO ÉS BEN BÉ AIXÒ

Una amable lectora em fa arribar aquest rètol al carrer de Sant Antoni M. Claret, en relació amb les obres al voltant dels habitatges que s'estan construint a l'antiga Alcohollera. Queda clar que la persona que ha fet els indicadors no coneix gaire l'entorn i encara menys el sant sallentí, amb una llarga trajectòria eclesial, que ha quedat reconvertit en Maira Claret.

EMPEZ PER JAVALOYES

El dia de sant Jordi el reconegut con-
ciudadà Pepe Empez ens va venir a
veure a la parada de la revista, amb el
bon humor que sempre el caracteritza,
però amb un missatge clar: «Us vau
equivocar!». I és que es veu que ell no
era el de la foto dels armats desfilant
a la fira de l'Aixada, que vam publicar
a la *bugada* d'abril! I, més gros encara,
resulta que el que sortia a la foto era
Josep Lluís Javaloyes, regidor pel PP a
Sant Joan de Vilatorrada durant dos
mandats i candidat com ho fou el seu
germà Xavier també a l'Ajuntament de
Manresa. «Cabrons, mira que confon-
dre'm amb un del PP!», remugava l'Em-
pez. Però és que aquell bigoti, l'actitud
ferrenya, el casc i les botes... Una plan-
xa, queda dit, que assumim de part
dels nostres anònims col·laboradors!

COTORRES VITIVINÍCOLES

Aquest mes el tema central de la revis-
ta parla de grans masies amb història
i una de les destacades és la de la Cu-
lla, que havia tingut gran importància
per l'extensió de les seves vinyes. Ara,
evidentment, la finca té una superfície
molt més reduïda, però, encara que si-
gui d'una manera simbòlica, conserva
un parell de vinyes, una de mandó i
una altra de diferents varietats. El pro-
blema és que, segons em diuen, no
arriben mai a fer-ne vi, perquè una co-
lònia de cotorres que viu al voltant no
deixa ni un gra de raïm per collir. Tot
sigui pel bé dels ocellets.

L'EMPLEAT POCA-SOLTA DE FIBRACAT

La davallada del serveis que ofereix Fi-
bracat des de fa ja molt temps és gai-
rebé tan proverbial com els retards de
la Renfe. Res de nou ni digne de ser co-
mentat a aquesta bugada. Però si avui
me'n faig ressò és per la queixa que em
fa arribar una usuària indignada, més
que pel mal servei per la mala educa-
ció d'un dels seus empleats. Després
d'anar per enèsima vegada a les ofi-

cines que l'empresa té al Passeig, per
informar-los de les avaries constants i
demanar una solució, el noi que la va
atendre se li va encarar amb una res-
posta que potser volia ser irònica, però
que resultava insultant: «Miri, senyora, si
vol que se li acabin els problemes d'una
vegada per totes jo li diré el que ha de
fer. Passi's a Movistar i pagui 200 eu-
ros al mes». Així de clar i de poca-solta.
Crec que no fan falta més comentaris,
però per si voleu completar el quadre,
entreu a la pàgina de la companyia on
podreu llegir: «Som una empresa ètica,
compromesa i sostenible. Volem gene-
rar impacte positiu en l'àmbit social,
mediambiental i econòmic». El que va
escriure això encara deu estar rient ara.
Rient-se de tots els clients.

EL FOTÒGRAF FOTOGRAFIAT

El diari *Regió7* de l'endemà de Sant
Jordi publicava en portada una foto-
grafia del Passeig de Manresa en plena
ebullició durant la Diada. L'anècdota
curiosa és que entre les persones anò-
nimes que hi sortien retratades hi havia
l'excap de Fotografia del diari i actual-
ment president de l'Associació Memò-
ria i Història, Salvador Redó. Sort que la
situació no era pas gens compromesa...

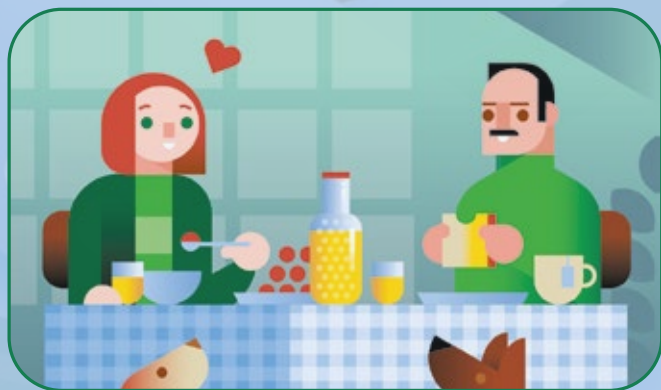
UN MES SENCER
HEM ESTAT PARLANT
DE ROMA I EL PAPA!

I PENSAR QUE SANT IGNASI, PEL FET DE VIURE
UNA TEMPORADA EN UNA COVA ENS VA CREAR
UNA MARCA TURÍSTICA DE PRIMER ORDRE QUE
JA FARIEM BÉ D'APROFITAR.

JAUME GUBIANAS 2025

TU ETS PART DEL CANVI

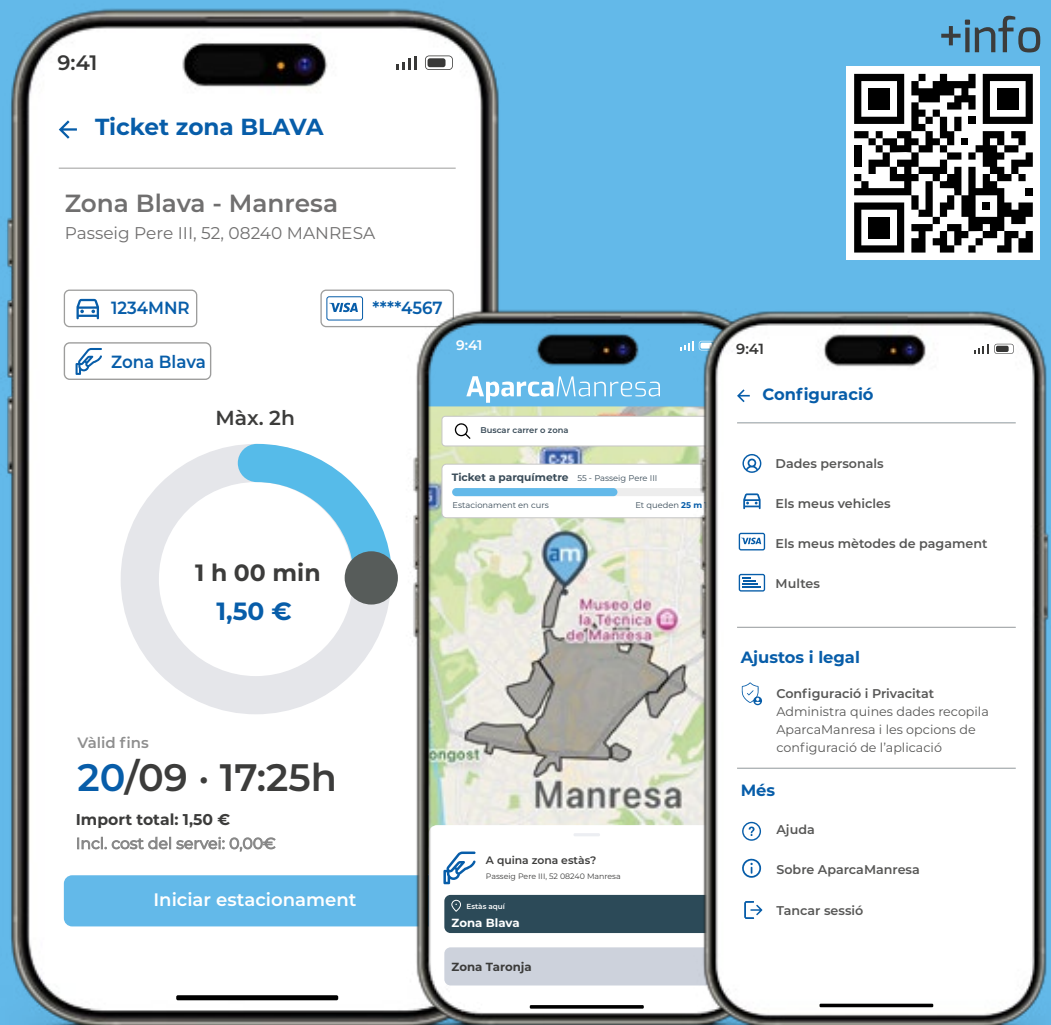
**ELS ENVASOS DE
VIDRE QUE SEPARES
ES CONVERTEIXEN
EN NOUS ENVASOS
DE VIDRE**

AparcaManresa

Nova app

a partir del 26 maig

Zona Blava/Taronja

Descàrrega
gratuïta

